



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

**Convulsio Calvniarvm Vlrichi Veleni Minhoniensis,  
quib[us] Petru[m] nunq[uam] Romæ fuisse caullatur**

**Fisher, John**

**Antvverpiae, 1522**

Seqvitvr Libel, Confvtandvs.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-35690**

**Q**UOST aliquot menses q̄ Lutheranis articulis  
 evertendis operā impenderimus, cōmodat⁹ no  
 bis fuit, per egregiū virum dñm Tunstallū, nūc  
 suis meritis Londoniensem ælectū, non minori  
 vitæ p̄bitate q̄ eruditione conspicuū, libellus  
 cuiusdā Vlrichi Veleni (sic em̄ sese nominat) quo nullū vnq̄  
 legerim impudentiorem. Nimirū q̄ reclamantib⁹ oibus au  
 toribus, inuerecūda fronte cōtendit, Apostolū Petrū nunq̄  
 Romæ fuisse. Id qd̄ si iustis rationibus statuere posset, ener  
 uatū esset p̄ magna parte quicqd̄ nos de primatu summi pō  
 tificis, aduersus Lutherū iā pridem disseruim⁹. Quāq̄ igif  
 erat nobis molestissimū, q̄ belli nūc instantis occasione, tam  
 diu libell⁹ n̄ a p̄lo dilat⁹ esset, letabamur tñ haud mediocri  
 ter, q̄ nō pri⁹ e manib⁹ exiisset n̄ris, q̄ erroris hui⁹ cōuellendi  
 data fuisset occasio, ne si forsan in eorū (q̄ lecturi sint) animis,  
 radicē is error, aliq̄ pri⁹ egisset, minor ob id n̄ris collectiōib⁹  
 fides adhiberet. Enitemur igif p̄ virili n̄ra, q̄ breuissime po  
 terim⁹, hūc errorē cōuellere, quē ille plurib⁹, & imodicis calū  
 nijs firmare, totis virib⁹ est molit⁹. Nec dubitam⁹, quin maxi  
 mis & clarissimis autorib⁹ aptissime cōstabit, Petrū diu sedi  
 sse Romæ, q̄s & iferi⁹ i mediū afferem⁹. Neq̄ mireris lector,  
 quū res hęc adeo manifesta fuerit, q̄ q̄s tā impudēs reptus  
 sit, q̄ tā audacissimi ne tueri cōtrariū nihil erubescit. Nā tanta  
 iā est Lutheranorū insania maliciaq̄, vt nihil vsq̄ adeo v̄ita  
 tis est expers, qd̄ illi nō ausint asserere, mō ptati Ro. Pon. ad  
 uerfēt, nimirū vt ita, suis hæresib⁹ aliquē obcucere fucū quæ  
 ant. Sed recte Paulus ad T̄nimotheū p̄dixit, eorū amentiam  
 tandē oibus fore notā. Et p̄fecto vix vlla re pōt fieri notior,  
 q̄ quū id statuere moliant, qd̄ aduersus oēs, q̄tquot hacten⁹  
 scripserit, siue græcos siue latinos, sacrosve aut p̄phanos ap  
 tissime pūgnat. Vt vtiq̄ verear ne p̄pediē exurgat ali⁹, q̄ ne  
 get etiā Christū fuisse passum, qd̄, cur dixerim, inferi⁹ appa  
 rebit. Ceterū ei⁹ Calumniæ iā a nobis refellentur, quæ certe  
 nihil aliud q̄ mera sophismata sūt, qd̄ & æquo lectori cuiuis,  
 perspicuū facere nihil dubitamus.

SEQ VITVR LIBEL, CONFVTANDVS.

Libelli cōuellē  
di titulus,

IN HOC LIBELLO GRAVISSIMIS, CERTIS-  
simisq; & in sacra scriptura fundatis rationib<sup>9</sup> varijs proba-  
tur, Apostolū PETRVM Romā nō venisse, neq; illic pas-  
sum, proinde satis friuole, & temere Romanus Pontifex  
se PETRI successorem iactat, & nominat, &c.

Verba Veleni,

LIBER hic duas habet pticulas, quarū prior decē & octo  
cōprehendit psuasiones, q̄ PETRVS nunq̄ post Chri-  
sti passionē Romæ fuerit, & q̄ Hierosolymis & non Ro-  
me passus sit.

ALTERA particula septē habet cauillos, quibus Roma-  
na Curia illis psuasionib<sup>9</sup> occurrere cōsuevit, quib<sup>9</sup> tamen  
vicissim septē correspondent responsiones, eos non aliter  
atq; rudera quædam dissipantes.

### PRIMA PERSVASIO.



Vum diligētissime euoluerim q̄tq̄t ad ma-  
nū fuerant historicoꝝ, ac Theologorum,  
eosq; nō infimæ cōditionis libros, de aduē-  
tu Petri Romam, de passionē & authore  
mortis ipsius, nihil aliud, quā meras cōtro-  
uersias illic reperire potui, cū nemini fere  
cū altero satis conueniat, sed qlibet suū pferat iudiciū, vel  
hoc solo suspectū, q̄ a cæteris dissentiat oibus. Et vt paucos  
cōmemorem e multis. Quidā in exordio imperij Claudij  
Petrū Romā venisse cōtendunt, quorū e numero est Oro-  
sius historicus nō trivialis. Quidā anno Claudij scđo, & il-  
li sunt Hieronymus, & qui suæ innitunt authoritati. Qui-  
dā anno eiusdē imperij quarto, atq; est liber ille, qui tpm hi-  
storias, ceu fasciculo quodā cōprehendit. Præterea ab his  
oibus dissentit liber ille, q̄ sanctorū vitas enatrat, & cōiter  
Passionale nominat. Is em̄ anno post passionē Christi, Pe-  
trū Romā applicuisse testat, q̄ quidē ann<sup>9</sup> tredecimus fuit,  
flet imperij Claudij. Silit̄ q̄ annos mūdi, & annos ab vrbe  
cōdita recēsent, vsq; ad aduentū Petri Romā, vel ei<sup>9</sup> passi-  
onē, q̄ mutuo pugnent, nemini obscurū est, qui mō Ennea-

des Antonij Sabellici, historiã Pontificũ Platina, ipsumq;  
Orosiũ viderit. Quã quidẽ diuersitas, & si nil aliud esset  
testimonio, suspectũ tñ petri Romã aduentũ redderet, &  
falsam hãc pbaret cõiecturã, q̃ Petrus vnq̃ Romã fuisset  
Quã tñ adeo inualuit, vt tot sæculis, qui ei reclamare au-  
sus fuisset, habuerit adhuc neminẽ. Et parũ abfuit, ne Ro-  
manensiu aulicorũ tyrannis, in fidei articulos eã retulerit,  
vt qđ nulla ratione, pbari potest, sola necessitate credi vi-  
deat. Accedit ad hãc, licet neuter historicoꝝ cũ altero sen-  
tiant, tñ aduersus legẽ Christi, quasi ex cõposito oēs decer-  
tant, vt vel hoc vnũ vanas eorũ fabulas ac deliramẽta pdat  
qđ cũ Paulo Apostoloꝝ oim in scribẽdo locupletissimo,  
cũ Luca Euangelista simul & Apostolicarũ actionũ histori-  
ographo, inexcusabiliter cõtendant, vt inferiº liquido pro-  
babitur. Si nulla est sacrae scripturẽ adstipulatio, qua id cõ-  
firmari possit, & tã remota historia adeo confusa est, & fal-  
lax, non stulte Petrũ nunquã Christi post passionẽ Romẽ  
fuisse credit. Alioqui si illic eũ aliqñ fuisse verũ esset, vero  
oia (dicente philosopho) cõsonarent. At dissonante lege,  
dissidentibº mutuo historicis, quis nisi emotæ mentis verũ  
hoc aliqñ putauerit. Quãta sit em̃ in tã vetustissimis rebº;  
tã remotæ historiæ fides, argumẽto est Barptolomæus ille  
Platina, qui Ro. Pontificũ res gestas describens, ac multo  
etiã posteriora istis tpa tractans, sapius cõqueritur variati-  
onẽ historiæ, maiorẽ neglectũ, tpm pturbationẽ, quibus di-  
strictus, nihil interea affirmare audet. Nempe, si Petrº Ro-  
manorũ fuerat episcopus, dicant quẽ sibi successorẽ nomi-  
nauerit; & quis in locũ ipsius fuisset susceptus; Si Linũ dix-  
erint, latinorũ turba obiter reclamabit, quoue id pbet, diẽ  
dicet, immo & Græcorũ plurimi in hac causa latinos nõ de-  
stituent, Chrysostomo in secundã ad Thimotheũ epistolã  
dicente. Hũc Linum, aiunt quidã, secundũ post Petrũ Ro-  
manæ ecclesiæ Episcopũ fuisse. Donatus & Terentianus  
interpretes inquit, aiunt vsurpatur de re incerta, quã nos di-  
cimus esse falsam. Sin autẽ Clemẽti hic honor dabitur, qđ  
multis placet, plures adhuc erũt, qui id improbent, & hanc  
gloriã erga Linũ reponant, Clementẽ nõ primo nec secun-

do, sed tertio gradu primū, post Petrū statuētes. Deīn P<sup>o</sup>  
 ne Anicetū, vel Anicetus P<sup>o</sup>ū p̄cesserit: Urban<sup>o</sup> sub Dio-  
 cletiano ne, vel sub Aurelio Antonio degerit: Cornelius  
 sub Gallo, an sub Volufiano, vel forte Decio passus sit: hi-  
 storia variat, nec aliqd certi de his rebus definiri pōt. Nec  
 mirū, si & multo his posteriora tpa, eorūq; gesta, adeo sunt  
 historicorū figmentis deprauata, vt nemini post hac itegrū  
 sit res grauiorē eorū libris tueri, siquidē id meretur (vt ha-  
 bet prouerbiū) mendax, ne si v̄a tandē dixerit, ei credatur  
 Porro si ne Theologi eadem hic sentiunt, falsitas exinde il-  
 loꝝ emergit. Discordia em̄ in scriptorib<sup>o</sup>, vt dixit ille, testi-  
 moniū est falsitatis. Immo Augustin<sup>o</sup> v̄itatē ex eo cognos-  
 ci docet, si scriptores cōcorditer in ea cōuenerint, neq; vn<sup>o</sup>  
 dissentiat ab altero, v̄a plurib<sup>o</sup> plurimi. Et idē Augustin<sup>o</sup>,  
 cū in multis alijs locis ad Hieronymū, & Fortunatū, tum &  
 hic ad Vincentiū, de quorūlibet etiā sanctissimorū hominū  
 scriptis loq. Hoc genus (inquit) literarū, ab autoritate Ca-  
 nonū distinguendū est, non em̄ sic legunt, tanq̄ ex eis ita te-  
 stimonia pferantur, vt cōtra sentire nō liceat. Et non The-  
 ologis duntaxat, in eiusmodi reb<sup>o</sup> ex sacra scriptura nō de-  
 ducibilibus, & ex eorū varietate dubitabilib<sup>o</sup> credere non  
 adstringimur, sed nec ecclesie quidē, vt Thomas in qd̄ libe-  
 ris disputat. Eapropter, ad hūc modū sermonē claudere li-  
 cet, q̄ Petrus nunq̄ post passionē Christi Romæ fuerit, de  
 cui<sup>o</sup> aduētū illuc, diuina scriptura silet, historia secum diu-  
 riat. Doctores minus digni sunt, quam quibus hic credat,  
 p̄sertim dum ita mutuo disceptent.

#### CALVMNIAE PRIMAE SVMMA,

Scriptorēs hac de re nō cōsentiunt. Orosius exordio im-  
 perij Claudij id cōtigisse scribit. Hieronym<sup>o</sup>, anno Clau-  
 dij scđo. Falcicul<sup>o</sup> tpm̄ anno eiusdē quarto. At is demū,  
 q̄ sanctorū vitas collegit, accessum Petri Romā fuisse cōten-  
 dit, anno Claudij tredecimo. Sed & de Petri successore non  
 min<sup>o</sup> variatū ē, qdā em̄ Linū Petro p̄ximū faciūt, qdā Clemē-  
 tē, nōnulli Clementē quartū a Petro locant. At si verū esset,

Petrū fuisse Romę primū Pontificē, neutiq̄ eēt inter histori  
cos discordia tanta,

### RESPONSIO.

**C**Vi calumnię respondemus, q̄ ad hunc modū plurima  
q̄ ab historicis tradita sunt & sane q̄ verissima, facillī  
mē tñ falsa esse cōuinceremus, quā nihil apud histori  
cos delyderet magis, q̄ tpm cōcordia. Facile quūvis tamen  
circūspectissim⁹ fuerit, labi tñ potest in temporē supputatio  
ne. Quę res, vt de pphanis historijs taceā, in sacris abunde  
cōspici potest. Nā q̄s (q̄ tñuis arte supputandi fuerit exactissi  
mus) hebręorū historias a latinorū cōquadrabit. Nā vt exē  
pli grā nō nihil afferā LXX, interpretes haud paucos ānorū  
centenarios, supra v̄itatē hębraicā accumularūt, quę admo  
dū lectori cuius facile p̄spiciū erit. Sic em̄ Genesis, xi. legit̄  
iuxta v̄itatē hebręicā, vixit Arphaxat xxxv, annis, & genu  
it Sale, quū tñ in Septuaginta, sic habeat. Arphaxat centum  
triginta quinq̄ annorū, genuit Chaynan, Chaynan v̄o, cētū  
triginta annorū, genuit Sale. Ecce hebręis inter Arphaxat  
& Sale, triginta quinq̄ anni dūtaxat interponūtur. At his, int̄  
pretes septuaginta (q̄s latini sequūtur) adiacerūt ducētos tri  
ginta. Sed neq̄ Sale genitū ab Arphaxat tradūt, sed a Chay  
nan, & Chaynan ab Arphaxat. Quib⁹ & Lucas in euange  
lio subscribit, vt Lucę tertio videre licet. Nec hoc loco solū  
ita variatū est, sed i alijs plarīsq̄, vt in gñatione Enos ex Seth  
in gñatione Malalehel ex Chaynan, & in gñatione Iared ex  
Malalehel. Et q̄q̄ tāta legatur in annorū numeris discrepātia  
nemo tñ orthodoxus de historie v̄itate secū animo vacillat.  
Ad hęc, quis vnq̄ locū de Septuaginta Danielis ebdomadi  
bus sic explicuit, vt cū ijs tpibus (quę ceteri digesserunt) con  
gruere faciat? Videre licet apud Hieronymū, q̄ varie suda  
tū in hoc negocio sit a plurib⁹, qui tñ inter se mire dissident.  
Recenset em̄ in cōmentarijs apud Danielē, quid African⁹,  
egregius temporē scriptor, hac de re senserit, quid Eusebius  
pamphili iuxta triphariā opinionē differuerit, quid Hippo  
litus, quid Appolinarius, quid Clemens, quid Origenes, qd  
Tertullianus, quid demum ipsi Iudęi doceant. Nec istī mo  
do, verum etiam recentiores inter se plurimum discrepant.

In temporū su  
pputatiōe vari  
eras nō modica

Hebręorum et  
Latinorū in tē  
porū supputa  
tiōe discordia.  
Geneleos, xi,

Lxx, interpre,

Lucę, iij,

Danielis ebdō,

Hieronymus

Africanus  
Eusebi⁹ pāph,  
Hypolitius  
Appolinarius,  
Clemens,  
Origenes,  
Tertullianus,

Lyrensis  
Burgensis  
Annius,

Opinionū vari  
etas in supputā  
do tēpore passi  
onis Christi,

Tertullianus

Appolinarius,

Lactantius,  
Orosius,

Ignatius,

Chrysostomus,

Beda,

Augustinus,

Pugnat em̄ cū Lyra Burgensis, & ab vtrisque dissentit Annius. Et quācūq; isti sic inter se dīgladientur, danielē tamē oēs vera scripsisse nihil hæsitamus. Deniq; christū ipsum seruatorē nostrum, nec mortem pro nobis obiisse credemus, si diuersa scriptorum supputatio, sententiāq; discors eius rei fidem nobis auferre possit. Nam & inter graues autores, nec parua quidem est hac de re controuersia, Quidā enim anno trigésimo christū passum affirmāt, alij trigésimo secūdo alij trigésimo tertio, complures trigésimo quarto, nonnulli deniq; quadragésimo sexto.

**TERTULLIANVS** primū in eo libro (quē aduersus iudeos scribit) asserit, christum anno Tiberij Cæsaris decimo quinto fuisse passum, hoc est, quum annos haberet ille quasi, xxx. Idē sentit & **APPOLINARIVS** autore Hieronimo super danielē.

Conuenit & **LACTANTIUS**, atq; paulus Orosius, oēs hi decimo quinto Tiberij, Christū asserunt fuisse passum **IGNACIUS** autem et ipse coterpaneus apostolis, christum, quum esset annorū triginta, fuisse baptizatū putat, & treisānos vltra docuisse. Sic em̄ in eplā ad Trallianos scribit Triginta annos agens christus, baptizatus est a iōāne, & tribus annis prædicauit euangeliū.

Cui subscribit itē **CHRYSOSTOMVS**, homilia decima super Math. his verbis. Post triginta annos christus iesus venit ad baptismū, legem veterem soluturus. Quod si cōpletis annis, xxx, venerit ad baptismū, iā oportet, vt trigésimo quarto, aut quinto, crucē sit perpassus.

**BEDA** tamē & in exordio trigésimi anni baptizatū supputat, ac deinde supra triginta, vixisse treis annos cum tribus mē sibus. Sic enim libro de temporibus ca. xlvij, scribit. Habet enim, ni fallor, ecclesiæ fides, dñm in carne paulo plus quā triginta treis annos vixisse.

**AVGVSTINVS** vero, & qui cum eo sentiunt, opinātur cristū in exordio anni trigésimi baptizatū fuisse, & āno sub inde tertio, fuisse passum. Sed & idem Augustinus libro de doctrina christiana secundo, scribit, q̄ ignorantia consultius, quo natus, vel quo passus est christus, nonnullos cecigit

errare, vt putarēt quadraginta sex annorū ætate passum il-  
lū fuisse, iuxta numerū annorū quibus ædificatū erat tem-  
plū, quod & dñici corporis imaginē tenet, Ecce quanta sit  
opinionū varietas, in supputando tpe necis christi, vt nihil  
mirū sit, si de morte Petri fuerit ab autoribus variatū. Cæ-  
terū q̄q̄ inter scriptores tāta sit cōtrouersia, nemo tamē ob  
hæc, negat Christū p nobis obijisse, nec sup hui⁹ rei fide tre-  
pidat quouis mō. Qd̄ & similiter de Petri pōtificatu Ro-  
mæ gesto, par est omnino sentiam⁹. Quum em̄ ex tot scri-  
ptoribus nemo vnq̄ aut scripserit, aut senserit contrarium  
quin Petrus Romæ fuisset, sed oēs id cōcorditer asserant,  
& q̄ Romæ sederit annos plurimos, impudentissimū erit,  
vt (si qua fuerit inter eos pro annorū supputatione discor-  
dia) quisq̄ ob eā rationē ausit affirmare, Petrū nunq̄ accessi-  
sse Romā, Et hæc pro calumnia prima cōfutanda, sufficiūt.

Ignorantia cō-  
sulatus quo na-  
tus, vel quo pa-  
ssus est Christ⁹  
nonnullos coe-  
git errare.

### SEC Vnda PERSVASIO.

• PETRVM Romā venisse in exordio vel secūdo, vel  
• quarto imperij Cæsaris Claudij, hoc est octauo, nono vel  
• vndecimo post passionē Christi anno dicētes, eorū impri-  
• mis refellit opinio, qui Petrū in oriente quinq̄, vel secūdū  
• alios, septem annis sese cōtinuisse, tandē Anthiochiam di-  
• uertentē, septē annis in episcopali sede resedisse, & in Pon-  
• to, Galatia, Bithynia, ac circūiacentibus Asiae puincijs ali-  
• quā moram eū fecisse adstruunt. Non em̄, si id verū esset,  
• Romā venire nisi post quatuordecim, aut quindecim an-  
• nos, hoc est septimo, vel octauo Claudij anno potuisset.  
• Quib⁹ patrocinatur gestorū Apostolicorū scriptor Lucas  
• ca. xv. Cōtrouersia em̄ inter quosdā de hæresi phariseorū  
• ex vna, & Paulū ac Barnabā ex altera parte, de circūcisiōe,  
• obseruatione q̄q̄ legalium habita, eas ob res discutiendas, in  
• Hierusalem illi descenderūt. Et factū est consiliū Aposto-  
• loꝝ, & senioꝝ, inter q̄s Petro primæ loquēdi porrecte sūt  
• ptes, quanq̄ Iacobi Hierosolymitanorū presbyteri senten-  
• tia oēs tandē subscripserint, eiusq̄ approbauerint oratiū  
• culā. Quæ res manifestat Petrū nondū Romam diuertere

B

potuisse, sed vna cum Iacobo, & quibusdam alijs Hieroso-  
 lymę mansisse, vel forte in ptibus Iudę Christū aliquādiu  
 docentem Hierosolymam tunc temporis rediisse. Et tamē  
 multorū est opinio, Hieronymo super epistolā ad Galatas  
 dicente, quod circiter decimū octauū annum post Chri-  
 sti in cœlū ascensionem id factum fuisset. Quod facillimū  
 est creditu, si quis modo seriem rerū ab Apostolis gestarū  
 diligentius examinauerit. Cui ergo maior habenda fides,  
 Lucae ne euangelistę, qui rebus ab apostolis factis vel in-  
 terfuerat ipse, vel a Paulo apostolo (cuius indiuiduus fue-  
 rat comes, & quo pręsente hanc scripserat historiam) erat  
 edoctus? An istis bellantibus mutuo historicorū, ac Theo-  
 logorū opinionibus? Quod si id necessario mihi dabitur,  
 vt Claudij primū nono, aut vndecimo imperij anno Petr⁹  
 Romā venerit, & ibidem viginti quinque annis Episcopatu  
 tenuerit, iam non a Nerone, sed Vespasiano potius marty-  
 rium passus fuisset, quod neminē adhuc vnq̄ vel dixisse,  
 vel scripsisse comperi. Et hinc manifestariū est, ad nonum  
 Claudij annū Petrum Romam venire non potuisse.

### SECUNDÆ CALVMNIAE SVMMMA,

Actuum, xv,

**P**etrus concilio super legalibus habito Hierosolymis  
 interfuit autore Luca, cui merito credendum est magis,  
 quam historicis, & Theologis mutuo dissidentibus.  
 At hoc concilium Hieronimus circiter annum ab ascensio-  
 ne Christi decimū octauū, asserit habitū fuisse. Quod  
 si verum sit, necessario consequitur, q̄ Petrus non ante no-  
 nū annū Claudij Romam venerit. Porro si nouē illis annis,  
 adieceris, xxv. quibus Petrum aiunt sedisse Romę, iam nō  
 a Nerone, sed a Vespasiano martyrium fuisset passus, quod  
 adhuc, nemo vel dixisse, vel scripsisse compertus est.

### RESPONSIO.

**R**espondemus, q̄ hęc calumniā seipsam interimit. Nam quum nemo compertus sit hactenus, qui vel scripserit, vel dixerit, Petrum vltra Neronis tempora vixisse, sed omnes conueniunt illum sub Nerone fuisse passum, nec non & Romę viginti quinq; annis Episcopatum tenuisse, iam necessario subinfertur, q̄ diu ante nonum annum Claudij Romam venerit, quum ab anno Claudij nono, ad vltimum vsq; Neronis, non plures intercesserint, quam nouemdecim. Claudius enim haud expleuit annos, xiiij, quibus si coniunxeris, xiiij, annos imperij Neronis, summa sit viginti octo. demptis igitur nouem annis Claudij, iam residui sunt, non viginti quinq; sed nouemdecim dumtaxat. Et quum Hieronimus horum vtrunq; non semel fatetur, hoc est, q̄ Romę sedit Petrus annis viginti quinq; & q̄ vltimo Neronis cruci fuit idem affixus, constare secum haud quaquā potest, si concilium illud super legalibus, asserat circiter annum ab ascensione christi decimum octauum, fuisse celebratum. Nam annus decimus octauus ab ascensione christi, prorsus incidit in ipsius Claudij nonum annum, quod ex Eusebij supputatione manifestum est. Neq; fieri potest (nisi ego vehemēter fallor) vt quis ab inconstantia, imo repugnantia Hieronimum tutetur, nisi forte dixerit, Petrū huius concilij gratia, ex Roma hierosolymam rediisse. Quod si quis opinabitur, palam erit nihilominus hanc calumniā non procedere.

Hieronimus

Petrus Romę sedit, xxv, ānis et passus est vltimo Neronis anno,

### TERTIA PERSVASIO.

**DENIQ; VE** quod ne nono quidem anno illuc venire potuisset, eiusdem imperij Petrus, Tranquillus in Claudio est author, qui Christianos tunc temporis Roma fuisse pullos scribit, Claudius (inquit) Iudæos impulsore christo assidue tumultuantes Roma expulit. Vbi Orosius ad dubitat, vtrum contra Christum tumultuantes Iudæos coerceri, & comprimi iusserit, an etiam Christianos simul, velut cognatę religionis homines voluerit expelli.

Qui pfecto si vel historiã rerũ gestarũ ab Apostolis, vñ sal  
tẽ Paulinas legisset epistolas, nõ ambigeret Christianos lu  
dæorũ impietate & versutia, Cæsarem, ac populum Ro, ad  
vindictã excitante vna cũ eisdem Roma expulsos fuisse,  
Quippe vel Apostolo ad Romanos in ep̃la id testãte. In  
ter alios nãq; Christianos q̃s saluere iusserat, Salutate (inq̃t)  
Priscillã & Aquilã, adiutores meos in Christo Iesu, qui pro  
aia mea suas ceruices supposuerũt, q̃s sane nisi Christianos  
Apostolus nouisset, in Catalago salutandorũ Christi fide/  
liũ neutiquã reposuisset. Attẽ quõ Iudæus gñe Aquila il  
le fuerat, q̃uis in Christũ vna cũ cõiuge crediderit, nihil o  
minus hunc tñ Lucas in actib⁹ Iudæũ Ponticũ nominat in  
hac ṽba. Post hæc (inq̃t) egressus ab Athenis Paulus, ve  
nit Corinthũ, & inueniens quendã Iudæũ noie Aquilã,  
Põticũ gñe, qui nup̃ venerat ab Italia, & Priscillã vxorem  
ei⁹. Eo q̃ præcepisset Claudius discedere oēs Iudæos a Ro  
ma, accessit ad eos, & quia eiusdẽ erat artis, manebat ap̃  
eos & opabatur. Et ne quis dubitet Christianoseos fuisse,  
addit Lucas in calce capi, duodeuigesimali dicens, Iudæ⁹ qui  
dã Appollo noie, Alexandrinus gñe vir eloquẽs, deuenit  
Ephesum potens in scripturis, hic erat doct⁹ viã dñi, & fer  
uens spũ loquebat̃, & docebat diligenter ea, quẽ sunt Iesu,  
sciens tñ baptisma Ioãnis, quẽ cũ audisset Priscilla, & Aq  
ila, assumpserunt eũ, & diligentius exposuerunt ei viã dñi.  
hac Lucas ad ṽbũ. Et totũ hoc caput declarat Priscillã, &  
Aquilã Christianos ex Iudæis factos, Roma vna cum alijs  
expulsos fuisse. Quod iterũ docent Paulinæ literæ, quas  
nouissime iã vbi tempus resolutionis suæ p̃pinquauerat,  
ad vnice dilectũ discipulũ Timotheũ suũ miserat. Saluta  
inq̃t Priscillã & Aquilam. Vnde nõ solum Christianos,  
sed syncerissimos quoq; Christianos eos fuisse constat, vt  
pote q̃s Apostolus data mō occasione nũq; non salutabat.  
Nihil hic moror, qd̃ Stapulensis tam in hac ad Thimothe  
um, q̃ ad Romanos epistola innouat, verba apostolica ad  
hunc modum exponens, salutat vos Priscilla & Acyla, vel  
Prisca & Acyla, Origenem, Chrysostomũ, Ambrosiũ, &  
tot doctũssimos alios interpretes, imo & veterẽ ipsam tra

ductionē, cui in hac parte ERASMVS nihil derogat,  
hic sequi malo. Quid restat igitur dicere, q̄ Petrū ad no-  
nū vsq; Claudij annū Romam non venisse? Qui enim il-  
lac venire tunc potuerit, cum ceteri oēs cum Iudæi, tum  
Christiani inde pellerentur, & in tantum stomachare Ro-  
ma? Qui si posthac Romam aliquādo venerit, ac viginti  
quinq; illic delituerit annis, Vespasiano eius imputaretur  
martyrium, quod de tam benignissimo erga omnes princi-  
pe credere nephās est, & nemo est omnium, qui hoc affir-  
mare audeat.

### TERTIAE CALVMNIAE SVMMMA.

**C**laudij temporib⁹, circiter annū imperij eius nonū,  
eiectione sunt ab vrbe Iudæi, simul & Christiani, qd' ex  
Tranquilli pariter & Orosij constat historijs, vna cū  
Apostolorū actis. Testantur enim acta, Priscillam, & Aquilam, qui non Iudæi modo, verum etiam Christiani fuerūt,  
Roma per Claudium expulsos fuisse, quibus & se cōmen-  
dat Paulus, semel ad Timotheum scribens. dū Roma pul-  
si diuersarentur in Epheso, atq; iterū quum scribit ad Ro-  
manos, illis tum Romam ab exilio reuersis. Non potuit  
igitur ante nonum annum Claudij, Petrus venisse Romā,  
vnde Iudæi simul & Christiani pellebantur, quum palam  
sit Priscillam & Aquilam & Iudæos, & Christianos fuisse.

Actuum, xvij.

ij. Timo, vlti.

Roma, vltimo

### RESPONSIO.

**R**espondemus, q̄ hac Calumnia nullius omnino mo-  
menti est, atq; id quidem plariscq; nominibus. Pri-  
mum, quia fieri potuit, vt quanquam aduersus Iudæ-  
os atq; Christianos edictum eiusmodi fuisset promulga-  
tum, vt Petrus, vel amicorum fauore, quemadmodum fe-  
re fit in eiusmodi negocijs, vel quia mortem nō metuisset,  
Romæ nihilominus contineretur. Deinde, nec Tran-  
quilli verba vidētur aliud quicquam efficere, quam q̄ im-

Hæc Calumnia  
quatuor rōni-  
bus cōfutatur,  
Prima,

Secunda,

Tertia,

Quarta,

Petrū āno clau  
dij quarto Ro  
mam venisse,

pulsore Christo, Iudæos assidue tumultuantes, e Roma  
Claudius reppulisset. At Petrus nec ex illis erat, qui sic  
tumultuabantur, nec is, quem Christus ex vrbe voluit eij  
ci, imo contra potius, Euangelij docendi gratia, voluit in  
vrbe commorari. Tertio, si Priscilla & Aquila discessi  
ssent ex vrbe metu Claudij, non ideo protinus conficitur,  
q̄ cæteri quicq̄ parem habuissent metum, & q̄ nullus om  
nino Iudæus remansisset in vrbe. Quarto, vt donemus  
Petrum inde cum cæteris fuisse pulsum, nihil tamē hæc ar  
guta prohibet, quin Petrus ante potuit venisse Romam.  
Quamobrem & aduersarius ineptissime colligit, inqui  
ens. Quid restat igitur dicere, quam Petrum ad nonum  
vsq̄ Claudij annum Romam non venisse. Neq̄ enim  
oportet, vt si nono anno Petrus Romam non venisset,  
neq̄ proinde potuit ante nonum illuc accessisse. Nos em̄  
ante nonum, ipso videlicet anno Claudij quarto, non du  
bitamus illum aduenisse Romam. Quam rem pluribus  
illustrum autorum testimonijs, mox ostensuri sumus.  
Sed ista iam sufficiunt,

#### PERSVASIO Q VARTA.

PERGAMVS iam eo ordine ostendere, ne ad vige  
simum quidem annum post Christi passionem, vel in cœ  
lum ascensionem Petrum Romam venire potuisse. Qd̄  
ex verbis discipuli, a suspicionē apud Galatas sese purgā  
tis clarissimum est. Dicit enim in ea quam ad Galatas de  
derat epistola, non a quopiam hominum, sed solo Christi  
munere, euangelicum mysterium sibi contigisse. Et quod  
dixerat, ne cuiquam videretur falsum, probat inquires post  
miraculosam suam ad fidem Christi conversionem, nō in  
Hierusalem ad Apostolos se declinasse, sed protinus Ara  
biam abiisse, tādē iterato Damascum repetisse, & tum  
tertio loco primum tribus reuolutis annis, Hierosolymam  
videndi Petri gratia transmigrasse. Deniq̄ post quinde  
cū dies postquam Petrum & Iacobum fratrem domini

vidisset, dicit q̄ iterum Hierosolimam reliquit, ac in par-  
tes Syriæ, & Ciliciæ deuenit. Deinde assumpto Barna-  
ba & Tito, post integros quatuordecim annos, rursus  
Hierosolimam rediit, quo Euangelium, quod in gentibus  
prædicauerat, cum his qui Apostolorum videbantur Co-  
lumnæ cōferret, & iterum Petrum vna cum Iacobo, & Io-  
anne illic reperit. Et sic certum est totis illis septemdecim  
annis Hierosolymis, & in collimitaneis regionib⁹ Petrum  
sele continuisse, nec vnquam Romam recessisse. Additis  
enim quatuordecim annis, quibus Hierosolimam reuene-  
rat, ad annos tres quibus proxime post conuersionē suam  
visitauerat Hierosolimam, decem & septem anni proue-  
niunt. Demū postquā Petrus aliquādiu citra Paulū mo-  
raretur, Antiochiam veniens in eum incidit, quē ille acerri-  
me illic obiurgauerat, & eidem in faciem restitit, eo q̄ nō  
recte ambulasset ad veritatem euāgelij, & simulationi nō  
modo ipse fuit obnoxius, sed ad hanc alios quoq; iam tum  
pertraxerit. Dixi (inquit) Cephæ coram omnibus, si tu cū  
Iudæis gentiliter viuis, & non iudaice, quomodo gētes  
cogis iudaizare? Inter quam reprehensionē Petri, & pristī-  
nam eorum ab inuicē discessionem aliquid t̄pis certe inter-  
uenerat. Ad hæc, post Christi ascensionem, non mox Pau-  
lus Christum agnouit, nimirum qui dum Stephanus saxis  
obrueretur, enecareturq; assistens, mortem ipsius in deli-  
cijs habuerat. Dicitur enim Actorū septimo. Testes autē  
deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis, qui  
vocabatur Saulus. Et solusmet inferius ca. xxij. ad Christū  
queribundus loquitur. Cum funderetur sanguis Stephani  
testis tui, ego astabam, & consentiebam, & custodiebā ve-  
stimenta interficientium illum. Vide quam hoc temp⁹ ab  
ascensione Christi, ad vsq; obiurgationē Petri Antiochiæ  
a Paulo factā facile viginti etiā annos superet, quib⁹ tamē  
Petrum certū est Romæ nondum fieri potuisse, quamuis  
nec postea vnq; illic fuerit. Verum dem⁹ hoc aduersarijs,  
quod Petrus anno vigesimo Romam appulisset, iā ad tre-  
decimū vsq; annū imperij Claudij ille aduentus progaret.

Quod si huc trahatur viginti quinque anni, quibus Roma-  
 na moderatus est ecclesia, interim Vespasiani temporis ei-  
 mors irrogaretur. Quod omnes omnium historicorum libri ut  
 falsissimum auersantur. Producamus huc Romanorum im-  
 peratorum tempora, quo res fiat euidentior. Lucas euange-  
 lij sui cap. tertio, anno imperij Caesaris Tiberij quindecimo  
 Christum dedit verbum dei predicare incepisse, qui tandem  
 post tres annos, & aliquot menses predicationis suae mor-  
 tem sustulit, anno eiusdem imperij decimo octauo vel ultra,  
 Tiberio post passionem ipsius annis tribus imperante, post  
 hunc Caius Galligula annis tribus, mensibus decem, & octo  
 diebus imperans vita functus est. Claudius anno quatuor-  
 decimo imperij moritur. Nero totidem annos in imperio ex-  
 plesse dicitur. Otho Syluius infra nonaginta quinque dies  
 imperium alteri cessit. Aulus Vellius octo mensibus im-  
 perauit, post hunc Vespasianus decennio Romanis sese im-  
 peratorem praestitit, sub quo Christiani pacifice Romae dege-  
 rant, nullis ab eo vexati persecutionibus. Quae igitur ini-  
 quitas in tam benignissimum principem hanc reuicere iniuriam, tamquam  
 ille Petri interfecto aliquando fuerit.

#### Q V A R T A E C A L V M N I A E S V M M A

Actuum, vij.

Supputat aduersarius annos viginti, priusquam Petrus post  
 Christi ascensionem Romam accedere potuit. Nam ut ait,  
 aliquantum temporis intercessit ab ascensione christi, pri-  
 usquam Paulus conuersus esset ad fidem, quem legitur ipse vel adu-  
 lescentibus illorum seruasse vestimenta, qui Stephanum lapidabant.  
 A conuersione vero mox concessit Arabiam, ubi non nihil  
 moratus, damascum repetiit. Inde post annos tres accessit hiero-  
 solymam, Petri videndi gratia, apud quem & mansit dies  
 quindecim. Rursum ex hierosolyma reuersus, & per agratis  
 regionibus Syriae, Cyliciaeque, post annos quatuordecim rediit  
 hierosolymam, ubi negocium de legalibus praesente Petro  
 tractabatur. Post haec, & non nihil temporis interuenit, an-  
 teaquam Paulus Antiochia Petro in faciem restitit. Haec omnia tem-  
 pora, si quis in vna summam colligat, conficietur annorum numerus.

circiter viginti. Quamobrem consequitur, vt ante vigeli-  
mum annum Romam accedere non potuit.

### RESPONSIO.

**R**espondemus primū, q̄ inter Pauli conuersionē, & tē-  
pus illud, quo Paulus denuo Hierosolymā ascenderat,  
quod nimirū erat quum super legaliū obseruatione cō-  
ciliū agebatur, nō potuerūt anni plures, q̄ quatuordecim in-  
teruenire. Quod nec Hieronim⁹ ipse negabit, mō cæteris Hieronymus 1  
(quę ab eo nec semel asserta sunt) stare voluerit. Nā ipse Hie-  
ronimus hæc tria fatef. Primū, q̄ vltimo Neronis anno Pe-  
trus & Paulus Romæ necati sunt. Alterū. q̄ Petrus, prius q̄  
ita pateref, annis viginti quinq; Romæ sedit. Tertiū, q̄ inter  
ascensionē Christi & postremū Neronis, nō plures anni flu-  
xerint q̄ xxxvij. Qui fiet igitur, vt vltra quatuordecim an-  
nos a Pauli cōuersione conciliū ipsum destiterit, quum anni  
xxv. quatuordecim adiuncti, plures annos conficiant quam  
xxxvij. Quāobrem & posteriores illos quatuordecim annos,  
quorū ad Galatas meminit Paulus, nemo velut a prioribus Galatas, ij,  
omnino diuersos, supputare debet. Nō recte igitur anni illi  
quatuordecim, quasi prorsus a tribus illis priorib⁹ diuersi nu-  
merantur, sed illoꝝ supputatio mox a conuersione Pauli su-  
mit exordiū. Nā inter Pauli cōuersionē, & conciliū illud ha-  
bitū super legaliū obseruationē, quatuordecim anni dūtaxat  
interuenerunt, vt mox palam ostensuri sumus. Neq; obstāt  
nobis v̄ba Pauli ad Galatas, quum illic nō id agit Paulus, vt  
annos vitæ supputet, sed vt ostendat se nihil ab hoibus didi-  
cisse, qd̄ de Christo doceret cæteros, nec sibi vllam cū Apo-  
stolis tantilli t̄pis fuisse cōsuetudinē, vt ab eis in euāgelio po-  
tuisset erudiri. Confitef igit̄ ingenue Paulus, se bis conueni Paulum bis Pe-  
trū conuenisse,  
sse Petrum, semel, q̄n non vltra quindecim dies apud eū mā-  
sit, intra quod t̄pis spaciū, cōsummatam aliquā eruditionem  
nequiuit assequi. Atq; iterum, q̄n cū ipso cōtulit euāgelīū,  
qd̄ inter gentes quatuordecim annos ante prædicabat Qd̄  
& ideo fecit, vt Galatæ certū haberent, se non ab Apostolis  
euāgelīū Christi didicisse, quū tot annos ipsum antea pub-

lice docuisset, Cōsequitur igitur, vt si firmū sit (quod oēs cō-  
corditer asserūt) Petrū videlicet annis, xxv. Romæ sedisse,  
q̄ ip̄m cōciliū p̄ legalib⁹ habitū, nō vltra quatuordecim an-  
nos a cōuersiōe Pauli distare potuit, nisi forte quis dixerit,  
vt supra memorauim⁹, q̄ Petrus postq̄ aliq̄ diu māssisset Ro-  
mā, Hierosolymā eius cōciliij gratia reuersus fuisset, nimirū  
vt in negotio tā arduo satisfaceret iudæis. Et qd̄ vetat illud  
opinari, q̄n̄ nihil, aut in sacris, aut i prophanis literis, huic rei  
palam cōtradicit, Sed & multo satius esset modū aliquē iue-  
nire, quo tot autores, si fieri possit, inter se cōciliantur, q̄ sen-  
tentias eorū temere cōdemnare, præsertim cū in hoc, oēs cō-  
sentiant, non latini solū, verum etiā græci. q̄ Petrus haud du-  
bie, Romanus aliq̄ diu fuisset Episcopus Perspicuum igitur  
est, calumniam istā null⁹ roboris esse, quum omnino cadat,  
siue dixerimus non esse recte supputatum, seu, si recte sup-  
putatum sit, nihil tñ scripturis repugnare Petrum e Roma  
Hierosolymā rediisse. Sed hæcenus vt calumnia reiiciatur,  
fatis opinor est dictum.

#### PERSVASIO QUINTA.

SVB hæc, neq̄ tunc t̄pis q̄n̄ Paulus Romanis scripse-  
rat Petrū Romæ fuisse, hæc ipsa ep̄la ad Romanos porre-  
cta argumēto est, quā quidē satis longo t̄pe ab Apostolo  
nō fuisse descriptā cōstat. In qua ipse, vt Origenes memi-  
nit, oibus nūeris absolutior fuerat, quā dū Corinthijs scri-  
pserit, Et iccirco post vtrūq̄ ad Corinthios ep̄lam hāc scri-  
ptā fuisse, cōtendit Origenes, Athanasius & o, & post pri-  
mā q̄q̄ ad Tessalonicenses, attñ alterā ad Corinthios, nō  
mox post eā q̄ prior est, exarauit Apostolus. Si quidē i ea  
q̄ prior est, incestū quendā Corinthiorū ecclesiæ senio-  
rem qui cū vxore patris rem habuerat, acriter taxat, & ex vni-  
tate fidelīū emācipandū p̄cipit, huncq̄ spiritui maligno in-  
ptatē tribuit, mō spūs in diē dñi Christi Iesu salu⁹ fieret. In  
altera & o, postq̄ ille resipuit, ac admissum digna cōpuncti-  
one, atq̄ pœnitudine defleuit, rursum vnitati, mēbrorūq̄  
Christi cōmunioni restitū⁹ est. Actandē post missas ad

6 Tethalonienſes ſras, vbi iã tertio Corinthũ venerat, per  
6 Phebẽ Cencherẽſe mſeminã ad Romanos eplam direxit,  
6 in cui⁹ calce multos fratrũ noiatim ſaluere iubet, & q pri⁹  
6 dẽ illi⁹ opa in Chriſtũ crediderũt, & qui quapiã in eũ dex  
6 teritate vli ſunt. Tũ q eccleſiã illius antiſtites, ac ſeniores  
6 fuerũt, veluti Narciffum, Andronicũ, Iuliã, Priffillã, & Aq  
6 lam. Qui igit fieri potuit, ſi Paulus Petrũ tunc Romã fu  
6 iſſe credidiſſet, vt digna hũc ſalutatione nõ dignaret, cu  
6 ius ille obſeruantiffim⁹ eſſe, & nihil honoris ei nõ deferre  
6 pro ſua canicie, & apoſtolat⁹ honeſtate debuerat. Sed ine  
6 luctabilis hæc eſt ratio, Petrũ Romã tunc tps non fuiſſe.  
6 Faceſſat ergo vaſſritia Romana hanc ſibi gloriã ambire,  
6 nihil em̄ æque fallum eſt, atq; hæc arbitraria æſtimatio.

#### CALVMNIAE Q VINTAE SVMMA.

**P**Aulus literis ſuis ad Romanos, cõplures ex fratrib⁹ no  
minatim ſaluere iubet, & p̄ſertim eccleſiã ipſius Anti  
ſtites ac ſeniores, veluti Narciffum, Andronicũ, Iuliam  
Priffillã, & Aquilã. Qui potuit igit fieri, ſi tunc Petrũ fui  
ſſe Romã credidiſſet, vt digna hũc ſalutatione non digna  
retur: cui⁹ ille obſeruatiffimus eſſe, & nihil honoris ei non  
deferre, p ſua canicie, & apoſtolatus honeſtate, debuerat.  
Qm̄ igitur hæc Epiftola ad Romanos poſteri⁹ ſcripta fue  
rat, q; vel vtraq; ad Corinthios, vel illa, q ad Tethalonien  
ſes prior eſt, oportet vt nõ adeo tempeſtiue Romã Petrus  
venerit, atq; prædicatur a multis. Manet igitur ineluctabilis  
hæc ratio, Petrũ Romã tunc temporis non fuiſſe.

#### RESPONSIO.

**Q**Uamq; hæc ratio (quam aduerſarius ineluctabilẽ vo  
cat) nemini non p̄ſpicua ſit, vel ob id omni robore ca  
rere, q; ex negatiuis proficiſcatur, nos tamen alijs mo  
dis eam diluere conabimur. Fieri quidẽ potest, quũ ex alijs  
cauſis, quas hi ſoli norunt, qui paulo ipſi fuerant conſuetu  
dine quadam intimiores, tum ex ijs, quas mox dicemus, vt  
quum ad Romanos Paulus ſcripſerit, compluresq; ſalua  
re iuſſerit, Petrum tamen haud nominatim ſalutarit.

i, Timo, ij,

Et primū, quia nec id facere cōsuevit in alijs eius epistolis, vt quā ad ecclesiam aliquā scribat, saluere noiatim iubeat presbyteros aut Episcopos ecclesiarū. Quod & facile patebit si per singulas epistolas discurrām. Et principio, neminem in priori epistola ad Corinthios salutauit, quū tñ ex longa consuetudine, quā per annū & sex menses cū eis cōtraxerat, multos habuit familiares. Sed nec in posteriori, noiatim quenē impertit salute. Et tñ credibile est iam adfuisse Stephanum, & Achaicū, & Fortunatū (qui Paulo fuerant charissimi) de quibus & in priori epistola mētionē fecit. Ad Galatas item neminem. Et ad Ephesios neminē salutat, quum tamē & ijs, Episcopū constituisset Timotheū vnice sibi dilectū, & multos præterea familiares illic haberet, vt pote qui triennium apud eos mansisset. Ad Philippenses quoq; neminē præter Enodiam & Syntichen duas fœminas, quas tñ haud saluere iussit peculiari aliqua salutatione. Ad Colossenses insup ne vnū quidē, quum tñ eis præfuisset Archippus eorū Episcop⁹, & a Paulo cōstitutus, quē & alibi cōmilitonem suum vocat. In epistola rursus ad Thessalonicenses priori, quū hortatur multitudinē, vt agnoscant eos qui sibi præsumunt in dño, & vt habeant illos in summo præcio, nullius tñ exprimit nomen, cui salutē impertiat. In posteriori similiter nec vnus quidem meminit. Et in ea demū quā ad hebræos misit, quum alioqui parere eos iubeat ijs qui sibi præsumunt, neminem tñ ex eis nominatim salutat. Liquet igitur in ijs epistolis, quas ad ecclesias dedit Paulus, neminē ex presbyteris, aut Episcopis illum salutasse. Quid mirū igit, si in vna hac reliqua, ad Romanos data, Petrū nō salutarit. At inquis, Ecclesiæ ipsius Antistites saluere iussit noiatim. Dic ergo quos Antistites. Respōdes, Narcissum, Andronicū, Iulian, Priscillā, & Aquilam. At miror tales Antistites Romam habuisse, quum alibi Paul⁹ iusserit fœminas in ecclesia silere penitus. Constat em̄ ex supioribus, Priscillam Aquile cōiugem fuisse, & Iulian siue Iunian, Andronici, quemadmodum Athanasius seu Vulgarius tradit. Sed Narcissus (inquis) Episcop⁹ erat. At hūc non salutauit Paulus. Sic em̄ legitur in epistola Pauli, Salutate eosq; sunt ex Narcissi domo, nempe familiares Narcissi, nō ipsum

Narcissum. Erat em̄ is Narcissus (vt tradit Ambrosius) presbyter quidā, sed officio peregrini fungebatur, exhortationibus firmans credentes. At ceteros opinor nō pbabis vnq̄, fuisse presbyteros. Liquet igitur ex his, nequaquā in morem fuisse Paulo, vt præfectos ecclesiarū, in suis ep̄lis noiatim salutaret. Sed & alię q̄q̄ potuerūt interuenire causæ, cur iam nō literis ad Romanos datis salutasset Petrū. Quid enim si Petrū ob aliqua negocia tum absentē nosset, quēadmodū & q̄dā de Narcisso tradunt, q̄ abfuerat ab vrbe, q̄ & factū est, vt hūc forte nō salutaret Paulus. At redeuntē saltē Petrū iussisset saluari. Sed vides, nec hoc de Narcisso fecit. Cæterū qd si per Phæben. priuatā a se iussisset salutationem. Aut forte priuatas Petro scripsisset literas. Quis em̄ hui⁹ rei, iam post tot annorū currícula, certā expromere queat rationē. Sed dicēs. Iam igitur extarent ipsæ literę. Nihil oportet, neq̄ enim dubium est plærāsq̄ ex his, quas Apolloli scripserant, deperisse, qd̄ & nemo, q̄ scripturis alluzuit, ignorare potest.

#### PERSVASIO SEXTA.

ACCEDIT & istud ad corroborandū, qd̄ Petr⁹ ad ea tpa, quib⁹ Paulus Romanis literas destinauerat, Romanos nō fuisset, quia diuus Ambrosius, sup̄ ep̄istolam ad Romanos, in quibusdā vetustis codicibus dicit se legisse Narcissum illo tpe Romæ presbyterū fuisse, cui⁹ domū Apostolus saluere iubet, hic tñ (inquit diu⁹ Ambrosius) officio peregrini fungebatur, exhortationibus firmans credentes. Qd̄ sane nuperus Roman⁹ presbyter neutiq̄ faceret, a q̄ nihil tam est alienū, q̄ verbi diuini prædicatio. Et id propter, velut claudus (vt Plautino vtar dictione) sutor, domi totos sedet dies, cupediaꝝ delitijs voratrinā explens Nisi forte ostentandæ pompæ causa, ad Lateranense palatium interdum prorepat. Porro vt ad rem veniamus, hic scito est opus, apud primitiuā ecclesiam nullos fuisse, qui dicerentur summi Pontifices, Cardinales, Patriarchæ, Archiep̄scopi Nempe quæ duos solū ecclesiasticos habuit ordines, Presbyteros videlicet, & Diaconos, vt ex ea claret, quam Phi

pensibus Apostolus e Roma dederat epistola. Paulus, inquit  
& Timotheus serui Iesu Christi oibus sanctis qui sunt in Christo  
Iesu, qui sunt Philippis cum Episcopis, & Diaconibus, Nam  
isdem vocabantur presbyteri, Episcopi vel seniores, ut ex episto-  
lis Paulinis est manifestissimum, Quia in Actis quoque apo-  
stolorum, ad Ephesinam ecclesiam presbyteris inquit, Quia vos  
spiritus sanctus posuit episcopus regere ecclesiam dei. Et Petrus,  
qui & ipse presbyter multarum ecclesiarum fuerat, ad presbyte-  
ros dispersionis Pontii, Galatiae, Cappadociae, Asiae & Bithy-  
niae scribens, seniore se nominat dicens, Seniores ergo qui in  
vobis sunt, obsecro consenior, & testis Christi passionum, Igitur  
non aucter credo tamen adhuc superciliosum summorum pontificum  
cum nomine, vel abhorruerat plane. Et ut regrediamur ad pri-  
ora, Presbyteri dicebantur, qui ecclesiis veluti quidam praeseres  
praerant. Vnde Apostolus in priori ad Timotheum epistola  
Quibus bene (inquit) praesunt presbyteri, duplici honore dig-  
ni sunt. Et ad Titum, Huius rei gratia reliqui te Cretae, ut ea  
quae desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros  
sicut ego praescripsi tibi. Igitur hic per Narcisum presby-  
terum seniore, aut Episcopum Romanae ecclesiae fuisse intelli-  
gimus, qui non modo eius, sed & aliarum circumiacentium ec-  
clesiarum, & Christi fidelium curam gerebat, cuius etiam familia, ob-  
ingenuas eius virtutes Paulus salutare praecipit. Insuper An-  
dronicus, & Iulias, duo e septuaginta duorum Apostolorum  
numero (ut Origenis est opinio) Romanae ea tempestate fuerant,  
quos hac prerogativa honoris, ad Romanos in epistola salu-  
tat apostolus. Salutate (inquit) Andronicum, & Iuliam cog-  
natos meos, & concaptiuos meos, qui sunt nobiles in Apo-  
stolis qui & ante me fuerunt in Christo Iesu. Adde, Priscilla, &  
Aquila (ut Ambrosij suffragatur auctoritas) non ociose Ro-  
mana venerunt, qui quonia propensiores erant in deuotione, ideo  
ad confirmationem Romanorum missi fuisse intelliguntur, de  
quibus ad hunc modum Paulus loquitur. Salutate Priscillam,  
& Aquilam, adiutores meos in Christo Iesu, qui pro anima  
mea suas ceruices supposuerunt. Eapropter quid opus Ro-  
mana tunc habuerit Petro veterano, & iam viribus defecto  
non conijcio. Nempe cum habuerit legitimum presbyterum

⁊ Narcissum, Apostolos Christi doctrina insignes, Andro-  
⁊ nicum & Iulian, & cooperatores in euangelio nō cōtem-  
⁊ nendos Aquilam & Priscillam, Sed hoc citra omnem con-  
⁊ trouersiam verum est, quod Romæ tunc temporis nō fu-  
⁊ erit. Nam si neminem non salutat eorum Apostolus, vel  
⁊ qui seniores fuerant, vel qui cognati & cogniti, quomo-  
⁊ do vnum Petrum non salutasset, quo cum firmissimā ami-  
⁊ citiam & societatem iam pridem inuierat, & eius videndi  
⁊ desyderio antea Hierusalem petere non dubitauerat. Et  
⁊ hinc apparet, vsq; ad Neroniani imperij tempora Petrū  
⁊ Romæ non fuisse. Quod si viginti & quinque annis illic  
⁊ resederit, a quo tandem mortem passus est? Hic tussunt  
⁊ Romani sycophantæ, non secus ac indocti quicq; cātores,  
⁊ qui locum fecerunt prouerbio, hæsitatio cantorū, vt com-  
⁊ muniter dicitur, tussis est.

### CALVMNIAE SEXTAE SVMMA.

**H** Abuit Roma, quum Paulus ad Romanos scripserit,  
multos egregios fidei p̄ceptores, & imprimis, Narcis-  
sum, quē Ambrosius ait se legisse fuisse presbyterum **Ambrosius,**  
Romæ. **Q** si presbyter, & Episcopus, quū ea tēpestare nihil  
erat discriminis inter Episcopos & presbyteros, vt ex Pau-  
linis eplis est manifestissimū. Habuit & Andronicū, & Iu-  
lian, duos e septuaginta discipulis, vt Origenes opinat̄. **Origenes**  
Habuit demū Priscillā, & Aquilam, quos Paulus appellat suos  
adiutores in Christo, & Ambrosius dicit, eos missos fuisse  
Romā, ad Romanorū in fide confirmationē. Q̄ n̄ igit̄ tales  
habuerit Roma p̄ceptores, quid opus fuerit & Petrū iden-  
tidem habere, nempe veteranū & iam defectū virib⁹? Colli-  
git igitur ex hoc, citra oēm controuersiam, verū esse, q̄ Ro-  
mæ tunc temporis Petrus non fuerit, & proinde nec añ Ne-  
ronis tempora venisse Romam.

### RESPONSIO,

Veleni nugax  
argucia eludit

Simon magus  
a Petro deuictus  
Egesippus,  
Eusebius,  
Linus,  
Clemens,

Narcissum Ro-  
mæ urbisq; Episco-  
pū non fuisse,

Origenes,

Athanasius,

**V**T demus primū, illos fuisse coadiutores pauli, & discipulos christi, etiam si vis presbyteros & Episcopos. Nū ob id, Roma Petro non habuisset opus? Quasi nec Ephesijs paulus fuisset utilis, q̄ Timotheū habuissent Episcopum, neq; Corinthijs prodesse potuisset, q̄ apud eos Apollos & cephac alij præfuisent. Frustra quoq; cæteras ipse, quū suis literis, tum viua voce, docuisset ecclesias, in quibus alioqui presbyteri fuerant & Episcopi. Sed & Romam cur se venturum est pollicitus, vt eis impartiretur domū aliud quod spirituale: quando quidē illic adesse nosset, tam egregios, & præceptores, & Episcopos. Quasi si præsentia pauli Romanis necessaria fuerit, tamen si Roma tales habuisset presbyteros, cur non identidem & Petri? Sed ais Petrum tū fuisse veteranum & defectum viribus. At nec ingenium eum destituerat, neq; spiritus, qui in eo loquebatur, & qui per eum, tot admiranda gessit opera, præsertim in eo cōflictu, quo Simonē ipsum magum deuicit. De quo, non solum Egesippus & Eusebius, verum etiam Linus & Clemēs alijq; complures testantur. Ceterum de Narcisso quod refers, haud vsquequaq; verum est. Credo sane Narcissum presbyterum fuisse, sed talem, qui peregrini fungeretur officio, quem admodū & ex Ambrosio recensuisti, nimirum qui sapius urbem egredere tur, vt suis exhortationibus credentes in fide firmaret, cuius rei gratia, & tum abfuisse creditur, quū ad Romanos scripserit paulus. Non est verum igitur, q̄ Narcissus urbis Romanæ fuerat episcopus, neq; quisq; eum hactenus ita vocat, quū tamen oēs concorditer id dignitatis petro passim tribuant. Porro q̄ Andronicum & Iulianē septuaginta duorū discipulorū nūero fuisse putas, autore Origene. Certe nec Origenes id affirmat, sed tantum dicit, id ita fuisse possibile. Sic enim in epistolam ad Romanos ait, de quib; possibile est & illud intelligi, q̄ fortassis ex illis, lxxij. (qui & ipsi apostoli nominati sunt) fuerint. Ecce dicit, possibile, & fortassis. Quib; verbis, satis constat, eum ancipitem fuisse qui nam essent. At si vis nosce qui fuerint, legas Athanasium. Sic enim tu vocas Theophilactum seu vulgarium. Is in eandem epistolam scribens, Iulianē seu (quod græce habetur) Iulian, fœminā asserit

fuisse. At in illo discipulorum numero nullam haberi foemina  
nam apertissimū est. Adde, q̄ hi, qui septuaginta duorū dis  
cipulorū Catalogum colligerunt, nec Iulian nec Iunian cæ  
teris annumerarunt.

### PERSVASIO SEPTIMA.

HVC producam, & qđ Apostolus ad Galatas nar  
rat in epla. Creditū est (inquit) mihi euangeliū prepujij, sic  
& Petro circūcisionis. Quināq; opatus est Petro in Apo  
stolatū circūcisionis, opatus est & mihi inter gētes. Tandē  
manifestat, quō pactus fuisset cū Iacobo, Petro & Ioāne,  
in synodo, quæ Hierosolymis sup legalīū obseruatīōe ha  
bita est, vt ipsi in circūcisionē, hic ꝑ̄o inter gentes cū Bar  
naba prædicatū pficisceretur. Quō itaq; tam cito Petrus  
pacti immemor fieri potuit, & alienas ptes sibi vsurpare,  
cum Roma toti⁹ paganis mater tūc fuerit. Quinimo,  
si circūcisionis fuerat Apostolus, quō Romæ tot annis, ad  
Pauli videmus illac aduentum, cū Iudæis nihil ei fuerat ne  
gocij. Adueniente namq; illac Paulo, vt Lucas in Actis a  
postolorū ait, dicunt Iudæi ad eū. De secta hac notū est  
nobis, quia vbiq; ei cōtradicitur. Rogam⁹ em̄ te audire q̄  
sentis. Nos em̄ neq; literas accepim⁹ de te, neq; adueniens  
aliquis fratrū nūciauit, aut loquutus est quid de te malum  
Quos tandem copiosa illa, ac vberrima oratione sua allo  
quutus est Paulus, a mane vsq; ad vespērā sermonē ptra  
hens. E quibus aliqui dictis crediderūt, quidā vero renū  
tunt credere. Et nūq; antea audita aurib⁹ hauriētes, ad in  
uicē tumultuabant, & multā inter se habebāt quæstionē,  
Quid ergo Romæ tanto tps intervallo fecerat Petrus,  
si Iudæis ea quæ a Paulo audierant, noua & inaudita vide  
bantur, nec aliquē se prius audiuisse dixerūt, qui ei⁹ sectæ  
instituta, & ritus eis declarasset. Et proinde Paulū, vt quē  
sentiat diceret, velut vno ore postulabāt oēs. Videat qui  
vult, q̄ sit tutū Romæ Petrum aliquando fuisse credere.

### CALVMNIAE SEPTIMAE SVMMA.

Actuum xv,

Gala, ij,

Gala, ij,

Actuum vlti,

**C**onuenit inter Aplos in ipsa synodo Hierosolymis habita, q Paulus apud gētes, Petrus apud Iudæos apostolatū iniret. Sic em paulus ipse Galatis scribēs testat. Creditū est (inqt) mihi euāgeliū præpucij, sicut & Petro circuncisionis. Qui enim operatus est Petro in Apostolū circuncisionis, operatus est, & mihi inter gentes. Et quum cognouissent gratiā, quæ data est mihi, Iacob⁹, & Caphas, & Ioannes, qui videbātur columnæ esse, dexteræ dederūt mihi, & Barnabæ, societatis, vt nos in gentes, ipsi autem in circuncisionē. Quō itaq; tam cito Petrus pacti immemor fieri potuit, & alienas partes vsurpare sibi: quum Roma totius paganismi mater tūc fuerit. Quinimo si Petrus circuncisionis fuerat Apostolus, quō Romæ tot annis, ad Pauli videlicet illac aduentū, cū Iudæis nihil ei fuerat negocij: Nā ex paulo Iudæi tum audierant plurima, quæ se nunq̄ prius audisse testati sunt, quēadmodū in actis abunde patet. Quid ergo Romæ tanto ipis interuallo fecerat Petrus, si Iudæis ea quæ a paulo audierant, noua & inaudita videbantur, nec aliquem se prius audiuisse dixerunt, qui eius sectæ instituta, & ritus eis declarasset. Et proinde paulum, vt quæ sentiat diceret, velut vno ore postulabant omnes.

### RESPONSIO.

Confutatio efficaciæ argumēti Vellent,

Gala, ij,

Actuū vltimo,

**D**Vob⁹ scripturæ locis hæc Calūniā videt̄ inniti, alteri, Dex epistola ad Galatas, alteri ex apostolorū actis. Sed hos si qs velit in aduersariū retorquere, multo validi⁹ eū impetet, q̄ ille nos impetijt. Nā si circūcisionis apostolus erat Petr⁹, vt prior ipse locus apud Galatas docet, & nō p̄ circūcisorum numerus Romæ fuerat, vt habet locus posterior ex actis, iure debuit, vt ex pacto, se Petrus Romam cōferre, nimirū vt Iudæos Romā incolentes in fide teneret, & maxime quū Hierosolymis Iacobū reliquisset, & Anthiochia Enodiū, Barnabā item Cypri, & Ioānē in Asia nosset, paulū insup nō ignoraret, oēs illas adiacētes regiones haud segniter pagrare. Intelligis igit̄ vt ex vtroq; loco sil' iuncto,

Petrus adactus fuerit Romā adire. Porro loc<sup>9</sup> ille prior, nē  
pe de pacto, non minus aduersus Paulum q̄ contra Petrum  
facit. Quid enim ille tam cito pacti factus immemor, vbiq̄  
Iudeorum Synagogas ingreditur: quē admodū paulo post si  
nitam illam Synodū legimus in actis ca. xvij. Quū (inquiūt)  
iter fecissent Paulus & Syllas per Amphipolim & Appollo  
niā, venerunt Thessalonicam, vbi erat Synagoga Iudæorū.  
Secundum consuetudinem autem suam paulus introiuit ad  
eos, & per sabbata tria differebat eis ex scripturis adaperiēs  
& allegās, q̄ christū oportuisset pati, & resurgere a mortuis,  
& q̄ hic esset christus Iesus, quem Paulus annunciabat eis.  
Et mox eodem ca. quū venisset Athenas, disputabat in Sy  
nagoga cum Iudæis, Rursum, ca. xviii, disputabat autē in Sy  
nagoga per omne sabbatū, suadebatq̄ Iudæis pariter & gre  
cis. Sed & posterior ille locus nihil aduersū nos facit. Quid  
enim si quidam ex primoribus Iudeorum, Romæ degentiū,  
christum non crediderint: Nunquid nō vbiq̄ gentium eius  
modi reperit Paulus? Quoties enim ipse in locis vbi prædi  
cauit, reliquit tales: vt nemini mirum fuerit, si nō omnes, qui  
Romæ tum fuerant, conuertisset Petrus. Cæterum & ad  
uersarius aperte falsum illic affirmat, nempe q̄ Iudæi, quos  
Paulus conuocari fecit, dixerant se neminem prius audisse,  
qui eius sectæ instituta & ritus sibi declarasset. Neq̄ enim in  
actis istud cōtinetur. Neq̄ fieri potuit, quū illic ex Iudæis tot  
fuiſſent christiani, quin huius sectæ ritus & instituta pridem  
audiſſent. Quid enim? Elingues erant Narcissus, & Andro  
nicus, ac Iunias, Priscillaq̄, & Aquila, ac cæteri, qui probe no  
uerunt hanc sectam & eius ritus ac instituta? Aut forte non  
ausi fuerant annunciare christum, qui tamen pro pauli salute  
non formidabant suam ipsorum ceruicem supponere? Falsū  
est igitur, q̄ illi dixerint se neminem prius audisse, qui eius  
sectæ instituta, & ritus sibi declarasset. Neq̄ tale quiddam in  
actis habetur. Sed negabant se de Pauli factis, vllas a Iudæa  
litteras accepisse, neq̄ inde quēq̄ aduenientē locutum fuisse  
quicq̄ malī de Paulo, de secta tñ christianorū (q̄ vbiq̄ scisset  
ei contradici) se cupere dicebāt audire ex Paulo que sentiret

Petrus adact<sup>9</sup>  
Romā venire.

Actuum, xvij,

Paulus tamen si  
p̄cipui apof  
tolus, circunci  
sistē Christū  
p̄dicabat,

Actuū, xviii,

Actuum vlti,

Aduersari<sup>9</sup> fal  
sum affirmat,

Non q̄ ante nihil audiſſent a quoq̄, ſed q̄ noua quædã, & forte, quæ ſectam illã cõfutarent, a Paulo ſe ſperaffent audituros. Et hæc hæcten⁹, ob Calumniã ſeptimæ cõuulſionem.

### PERSVASIO OCTAUA.

IAM ad ea vſq̄ p̄uenimus tpa, quib⁹ Hieroſolymis iudæorū coactus inſolentia Paulus, ad Cæſarē appellauit, ac Romã deductus, cathenis horrendis in carcerē cõieci⁹, illicq̄ in cõducto ſuo, qd̄ ei carceris fuerat loco, toto biennio p̄manſit. Nec p̄fecto parua hæc erat manſio, vt Hieronym⁹ in epl̄a ad Philemonē loquit̄, ad quã iudæorū turbe quotidie cõfluebāt. Nã ſuſcipiebat oēs, vt i Actis Lucas ſcribit, qui ingrediebant̄ ad eū p̄dicans regnū dei, & docens quæ ſunt de dño Ieſu Chriſto cū oī fiducia ſine p̄hibitiōe allectans ad fidē Chriſti hoies, vt v̄bis, ita & literis. Multos em̄, eo cõcionante, nō mō plebeos, ſed & de regia Nerōnis, Chriſti fidē ſuſcepiffie, ipſius epl̄e oftendūt, Ad Philippenſes em̄ e cõducto ſuo ſcriptitans, Salutāt vos, inquit, oēs ſancti, ac quidē maxime, & qui de Cæſaris domo ſūt. Quin epiſtolas q̄q̄ aliquot in vinculis dictauerat pia admonitione, & Chriſtiana pietate plenas, ne eccleſiæ Chriſti pulchre ab eo inſtitutæ, ei⁹ abſentia in deterius laberentur. Nã quos viua voce cõuenire nō poterat, ſcriptis tantisq̄ admonebat, ne ſuæ p̄feſſionis obliti, a Chriſto aliquando exciderent, p̄cipue Galatis poſt pseudoapostoſos, retro a Chriſti fide ac ſuis rudimētis abeuntib⁹, epiſtolam e Roma ſcribere nō dubitauit, v̄bis etiã aſteriorib⁹ eos cõmonefaciens, ne vaſtritiã, & aſtu a Chriſto abduci ſeſe paterentur, Deū obteſtans, q̄ quæcunq̄ illū in mandatis dederat, ea nō ab hoibus, neq̄ per hoies nactus vnq̄ fuiſſet, ſed ſola benignitate Ieſu Chriſti, Nimirū quibus tā firmiter credi oporteat, vt ſi angelus quoq̄, vel ipſemet ſecūdario ad eos aliquando venerit, ac diuerſum qd̄dã docere voluerit, probroſum ac execrabile id fieret, in qua epl̄a Petri aliq̄ locis meminit, cui⁹ testimoniū in hoc negotio, vt Galatis qd̄

dixerat facili<sup>9</sup> psuaderet, mirū ī modū illi fuerat necessariū  
Nō tñ vspiā ei<sup>9</sup> mentionē facit, an Romæ ipsum tūc habu  
erit collegā, vel si eis q̄ scripserat, & ille subscribere volue  
rit. Qui certe, si tū Romæ fuisset, saltē ei<sup>9</sup> noie eos saluta  
set, q̄ facili<sup>9</sup> tā eminentis Apli vocabulo p̄moti resipisce  
rent, & ab extranea doctrina segregati, ad mentē redirēt  
q̄nq; Attñ nihil horū fecerat Apostolus, qd̄ maximo est  
testimonio, neq; ea tēpestate Petrū Romę fuisse. Cum tñ  
viginti quinq; anni, vel scd̄m q̄sdā vigintiseptem, a Chri  
sti passione, aut ascensione p̄terierint. Ceterū neq; ī ea, quā  
ad Ephesios Romæ scripserat, eplā vllā ei<sup>9</sup> mentionem fa  
cit, cuius tñ hęc semp̄ alias fuerat cōsuetudo, vt collegarū  
suorū nomine, in Christum credentes saluaret.

### CALVMNIAE OCTAVAE SVMMA.

**P**Aulus Galatis e Roma scribēs, Petri nōnullis locis me  
minit, cui<sup>9</sup> testimoniū in hoc negotio, nimirū vt Gala  
tis ita qd̄ dixerat facili<sup>9</sup> psuaderet, mixt in modū illi fue  
rat necessariū. Admonuisset igit̄ eos Paulus in eplā sua, vel  
q̄ tum Romæ Petrū habuisset collegā, vel q̄ idē epistole  
subscripsisset suā. Nā ita Galatæ facili<sup>9</sup>, tā eminentis Apol  
toli vocabulo p̄moti, resipuissent, & ab extranea doctrina  
segregati, ad mentē rediissent celeri<sup>9</sup>. Sed neq; si siter ad E  
phesios e Roma scribens, vllam omnino Petri mentionem  
facit, cuius tñ hęc semper alias fuerat consuetudo, vt colle  
garum suorū nomine, credentes in Christū saluaret. Quā  
obrem & hęc maximo testimonio sunt, non ea tēpestate  
fuisse Romæ Petrum.

### RESPONSIO.

**H**Aud facile nobis est, post tot saeculorū volumina cau  
sas reddere, cur aliqñ Paulus collegarū suorū in eplis  
meminerit, & cōtra nonnunq̄ tacuerit penitus. Nam  
vtrunq; fecisse, cuius eplās ei<sup>9</sup> legenti, potest apertissimum  
esse. Scripsit enī vno tpe, quum esset in custodia Romæ,

Hieronymus, quatuor epistolas, quod & Hieronymus in commentarijs Epistole ad Philemonē, exactissimis docet rationib⁹. hoc est, ad Philippenses, Colossenses, Ephesios, & ad philemonem. In quas tribus adiungit sibi Timotheū, hoc est ad Philippenses, Colossenses, & philemonem. verū in Epistola ad Ephesios, nec semel Timothei meminit. Ad philippenses em̄ sic exorditur. Paulus, ac Timotheus serui Iesu Christi, omnib⁹ sanctis in Christo Iesu, qui sunt philippis. Ad Colossenses ita, Paulus ap̄tus Iesu Christi, per voluntatē dei, & Timotheus frater, ijs qui sunt Colossis. Ad Philemonē at̄ ad hunc modū, Paulus vinctus Christi Iesu, & Timothe⁹ frater, philemoni dilecto & collegæ nostro. Caterū in ea quā dederat ad Ephesios, ita p̄fatur. Paulus ap̄tus Iesu Christi, per voluntatē dei sanctis oibus qui sunt Ephesi. Ecce subticet Timothei nomen. Sed nec in calce, salutē vllā illis ex Timotheo, Paulū dixisse legimus. Quum igit̄ petrus nec ipsi paulo familiarior fuerat, neq; Ephesijs cōiunctior q̄ erat Timotheus, quippe quē episcopū eis ipse reliquerat, quid mirum esse debet, si petri nomen subticuerit, sicut & de Timotheo fecisse iam abunde perspicuū est. Erat em̄ Romæ Timothe⁹, quum ad Ephesios paulus scripserit, simul & dictandis ipsis literis p̄sens, eratq; paulo charissimus, nec non & Episcopus illis fuit, ad quos paulus scripserat, & tñ eius nullam omnino paulus facit mentionē. Frustra igit̄ ex eo cōtenditur, petrū non fuisse Romæ, q̄ paulus inde scribens, nullā in suis literis mentionem de illo faciat, qñ videmus eundem paulum, Timothei iam p̄sentis, ne verbulo quidem ad Ephesios scribentem, meminisse.

#### PERSVASIO NONA,

Inditio sunt, Petrū tpe Pauli Romæ nō fuisse, & literarū quas p̄ Epaphroditū ad Philip. dederat Apostol⁹, in quibus multoz eos adinonet, & q̄ erga illū tunc t̄pis gerebatur, manifestat, maxime at̄ quantū illic in euāgelio p̄fecerit dicens, sua occasione passim Romæ euāgelium p̄dicari ab oibus, eodē quidē impetu, quāuis diuerso studio. Qui dā em̄ vinculis & cōstātia ipsius animati, sincero affectu,

& vere Christiana intentione, fide Christi Romae omni timore exuto, inuulgabant, quidam vero sola cupiditate nocendi Paulo, ad euangelizandum Christum trahebant, putabant enim fore, quod Neronis tyranni, cui nomen Christi fuerat possum, provocata iracundia, Paulina gloria in euangelio faceretur, ac tyrannus in eum, uti eius professionis auctorem, grauius animaduerneret. Fit enim, quae maxime nobis nocitura sciuerint, haec ad nostram perniciem in eum palam euulgatae. Tum ait Paulus sibi non esse curam, dum quouis modo euangelium annuncietur, & Christus orbi innotescat, suum hoc ad vitam, siue ad mortem illi sit cessurum. Maluit enim cum euangelij lucro mori, quam absque profectu viuere. Res profecto miraculo digna, si Petrus tunc Romae fuerat, quemadmodum multis iam annis inibi agere debuerat, quomodo Christi nomen tam moleste a Paulo Roma audierit, ut subornati in hoc etiam plerique homines dolosi sub Christi praedicationis obreptu, Pauli exitum quererent. Num vero otiosus tot annis illic delituerat, & Christi occultauerat, fide Petrus, timens ne in eum sauisset tyrannus, utque facilius eorum insidias, qui aduersabantur Christo, subterfugerit? Nam si annuatim euangelium Romae praedicauerat, ea res non debuit esse Paulo timori, siquidem Roma tot iam annis antea Christum patientissime a petro audierit, Immo quantum cumque tumultuante Roma, tyrannus ad vindictam irritaretur, in Petrum primitus resultasset haec iniuria, utpote qui caput eius negotij fuerit. Ecquid igitur formidaret Paulus, ne faba haec in suo, quod dicitur, cuderetur capite non video. Ad haec, in fine eiusdem epistolae subdit. Salutant vos omnes sancti, maxime vero qui de Caesaris aula sunt, maxime profus dicere debuit Petrus, oim nostrum veluti quidam antesignanus. En quam incuriam est dicere, etiam tunc tempore Petrum Romae fuisse, dum Paulus captiuus illic teneretur, hac persuasione clarissimum est.

### CALVMNIAE NONAE SVMMMA.

Similiter ad Philippenses scribens, sua dicit occasione, pas Philip. i.  
 Similiter ab omnibus euangelium Romae praedicari, eodem quidem impetu, quousque diuerso studio. Quidam enim vinculis & constantia Pauli, magis animati sincere & absque metu Christum praedicabant.

Quidā ꝑ sola cupiditate nocēdi Paulo, rem aggressi sūt,  
sperantes ita Nerone acerbius in Paulū sēuiturum, velut in  
eius ꝑfessionis autorē. Qz si Petrus Romæ tum fuisset, qui  
fieri potuit, vt a Paulo Roma tam moleste Christi nomē au  
diisset: Nū ꝑ tot ānis ociosus illic delituerat Petr⁹, & Chri  
sti fidē occultauerat, timens ne in eū sēuisset tyrānus: Nam  
si Petrus Euangeliū annuatim prædicasset, in eius magis q̄  
in Pauli caput hæc faba cuderetur, nimis q̄ ipse quasi prin  
ceps totius negocij fuisset. Ad hæc, in fine eiusdē epistolæ,  
subdit Paulus, Salutant vos oēs sancti, maxime ꝑo qui sunt  
ex Cæsaris domo. Qz si Petrus illic tum fuisset, dixisse ꝑor  
sus debuit. Maxime vero Petrus, omnium nostrū veluti qui  
dam antesignanus.

### RESPONSIO.

**Q**uam fallax fuerit hæc argutia, quæ petitur ex eo lo  
co, nēpe q̄ non Petri noie paulus eos, ad quos scripse  
rat, salutarit, opinor satis dilucidum esse factū, ex  
responsione quā proxime superiori Calumniæ subdidimus.  
Quāobrem nec operæ ꝑciū erit ꝑ posteriori huius argutia  
parte quicq̄ amplius in mediū adducere. Sed ad priorē tū  
respondebim⁹. Quæ ꝑfecto nihil habet roboris, quo quæ  
at euincere Petrū non fuisset Romæ. Neq̄ enim repugnat  
quicq̄ vt ātea q̄ aduenisset paulus Romā, Petrus vna cū alijs  
illic Euangeliū diu docuisset, & ijdem tū presentia pauli ma  
gis cōcitati, vehementius ac ardentius id ipsum facerēt, q̄  
ante cœperūt. Annon experimur cotidie ligna, quæ paulo  
ante in fornace lentius arserunt, ꝑ appositionē aridioris cui  
iusdā surculi, magis ac validius accendi, neq̄ iā excitatum a  
dorem prioribus lignis imputari, sed huic potius q̄ ꝑst  
mo fuit adiectū. Ita quid ꝑhibet, quo minus Christi prædi  
cati iam recens exorta flamma, Paulo magis ascriberetur, q̄  
Petro cæterisq̄, qui Paulū in hoc negocio præcesserunt, vt  
interim sileam quantus ignis, præ cæteris oibus concionato  
ribus, in ipsius Pauli pectore flagrabat, vt nemini mirū esse  
debeat, si per accessum Pauli, Euangelij prædicatio magis

Compartio ele  
gans,

ac magis exardesceret. Satis igitur ista Calumniam nonam  
labefactant.

### PERSVASIO DECIMA:

Colossensibus per Tychiū ac Onesimū scribēs Paulus in recessu epistolæ addit, Salutatur vos Aristarchus concaptiuus meus, & Marcus consobrinus Barnabæ, & Iesus qui dicitur iustus, qui sunt ex circumcisione. Hi soli sunt adiutores mei in regno dei, qui mihi fuerunt solatio. Salutatur vos Epaphras qui vestras est, seruus Iesu Christi. Salutatur vos Lucas medicus charissimus, & Demas. Vide quā oēs nominatim enumerat, qui tūc ei aderant, & cooperatores eius erant in regno dei, hæc est ecclesia Christi. Gregorius enim inquit, Sape in sacro eloquio regnū cælorū presentis temporis ecclesia dicitur. Et Christus apud Lucā, regnū dei, inquit, intra nos est. Quas ob res Paulus dicit, Hi soli sunt adiutores mei in regno dei. Quid ergo Petrus, nunquid tanquam veteranus quidam, ac emeritus miles in oculum tunc se receperat, ut non pro sua virili euāgelicas adiuuaret partes, cooperatores in regno Christi non fieret? quod de Petro sentire horret animus, pinde non te habuit tūc Roma Petre. Nam si fuisses Romæ & Paulum eundem Christum prædicantem non iueris, eius iam factionis fuisses Apostolus, quæ non Christum ædificaret, sed destrueret, ac demoliretur. Omne enim regnū, Christo dicente, in se diuisum desolabitur, ac domus supra domum corruet.

### CALVMNIAE DECIMAE SVMMMA,

Colossensibus identidem Paulus scribens, in Epistole recessu sic dicit, Salutatur vos Aristarchus concaptiuus meus, & Marcus consobrinus Barnabæ, & Iesus, qui dicitur iustus, qui sunt ex circumcisione. Hi soli sunt adiutores mei in regno dei, qui mihi fuerunt solatio. Salutatur vos Epaphras, qui vestras est, seruus Iesu Christi. Salutatur vos Lucas medicus charissimus, & demas. Vides quæ oēs nominatim enumerat.

E i

rat, qui tunc esaderant, & cooperatores eius erāt in regno dei, hoc est ecclesia Christi. Quid ergo Petrus, nunqd rāq̄ veteranus quidā ac emeritus miles, in ocium tunc se receperat, vt nō pro sua virili euangelicas adiuuaret partes, cooperatorq̄ in regno Christi non fieret? Quum igitur hoc animus horret de Petro sentire, palam est eum tunc Romæ nequaquā fuisse,

### RESPONSIO.

**S**Inō fuissent plures in regno dei cooperarij, q̄ quos hic enumerauit Paulus, vbi quæso Iacobus tum fuerat, vbi Ioannes euangelista, vbi Barnabas ac cæteri Apostolici quorū plaricq̄, nemo dubitat, quin iam extarent, nulla tyrānorū adhuc crudelitate necati. Sed inquis. Hi nequaquā Romæ fuerunt. Quid si Romæ non fuerant? laborabant nihilominus in regno dei. Neq̄ negabis opinor quin alibi quā Romæ, dei regnū vigeat. Sed de his (inquis) paulus intelligit, qui Romæ laborabant. At neq̄ de oibus his intellexisse Paulum, vel ex argutia tua proxima constare potest, qua testaris dixisse Paulū, q̄ sua occasione passim Romæ prædicatum ab omnibus fuit Euangeliū Christi. Hoc tu affirmas scripsisse Paulum ad Philippenses. Q̄n igitur eodem tempore scripta fuerat hæc ad Colossenses epistola, qui fieri potuit, vt paulo tum Romæ non essent plures ad regnum dei cooperarij q̄ hi tres, nimirum Aristarchus, & Marcus atq̄ Iesus, quum idem (vt tu recens) asserat euangeliū, Romæ passim ab oibus, occasione sua iam fuisse prædicatū? Num hoc est passim ab oibus prædicari, quū a tribus dūtaxat euangelium prædicatur? Erras igitur Paulum haud recte capiens. Neq̄ enim istantū dixit, hi soli cooperarij sunt ad regnum dei, sed adiecit qui fuere mihi solatio. Vt intelligas hos præcæteris (qui ad dei regnū paulo cooperabantur) eidem fuisse maiori solatio. Et more suo fortassis hiperbolice locutus est, volens ita peculiarius eos Colossensibus commendare. Non prorsus itaq̄ negat Paulus, alios fuisse libi ad

Philip, i,

Allucinatur  
Velenus,

dei regnum cooperarios, sed ex nullis alijs (qui cooperarij  
 essent) sibi tantum solacij fuisse suppeditatum. Nam erant  
 adhuc, cum alij pleriq; tum Narcissus Romæ. Erant &  
 Andronicus, & Iunias, Priscillaq; & Aquila, quos, e Corin-  
 tho Romam scribens, adiutores suos vocavit, ac salutavit  
 amantissime. Nihil igitur agit hac argutia Velenus, aduer-  
 sus præsentiam Petri Romæ, quum fieri potuit, vt esset Ro-  
 mæ Petrus, & vel in alia custodia multū distante positus, vel  
 tot tantisq; fidei negocijs occupat⁹, vt assidere Pauli vicul⁹ &  
 ei solatium assiduum impendere non licuerit. Possumus  
 tamen vel ex ea deprehendere Petrum tunc fuisse Romæ, Colof, iiii,  
 q; Paulus in eadem Epistola, Marci consobrini Barnabæ me-  
 tionem faciat, quem & Petrus charissimum habuit, & in i, Petri vlti,  
 epistola sua priori vocat filium, quemq; passim historici tra-  
 dunt Romæ cum Petro fuisse, & euangelium, quod Marci  
 iam dicitur, ibidem scripsisse. Neq; alius iste Marcus est ab Marcus euāge-  
 eo, quem Velenus dicit a Paulo vocari in epistola ad Phi- liū Romæ scrip-  
 lemonem, Marcum Aristarchum, de quo mox plura sumus sit,  
 dicturi.

#### PERSVASIO VNDECIMA.

Onesimus, quem Phrygem genere quidam fuisse pu-  
 tant, Philemonis Colosseij seruus, compilatis rebus qui-  
 busdam ipsius Romam fugitiuus venerat, illicq; Paulo  
 de Christo concionante audito, Christi nominis factus  
 est candidatus, ac baptisinate in Christicolarum consor-  
 tium ascitus. Porro ne quid labis pristinae scelestæ vitæ in  
 eo remanserit, conscientiam Apostolo aperuit, & iniuri-  
 am, quam domino suo intulit, rebus quibusdam illius sur-  
 reptis confessus est, quem Paulus, quia nimium adama-  
 rat, non sibi temperare potuit, quin protinus benigno,  
 ac scito epistolio eum Philemoni reconciliasset, hanc sibi  
 iniuriam in Philemonē bene meritis donari postulās.

Et si quid dāni rē pecuniaria, aut alia quāuis, Onesimi p̄  
fugio, acceperit, pro eo se vadē ponens, oīaq; se depensu  
rum eius loco promittens. Et in epistolij principio Phile  
monē Appiam vxorē ipsius, & Archippum Colossensis  
ecclesiae episcopū salutans, quo id facili⁹ pro quo interpel  
laerat, vt sensit Chrysostomus, impetrasset, Timothei  
nomen adiungit dicens, Paulus seru⁹ Christi Iesu, & Ti  
motheus frater Philemoni & c. Cur hic Petri nomē in sa  
lutatione Paulus Inpprimat, si Timothei apposuit, qui fa  
cilius tā magni euāgelici praconis autoritate mot⁹ offē  
sam forte Onesimo cōdonasset? Proh pudet me tot lecu  
lorū, quibus Paulinae literae tineis corrosae, situ ac p̄dore  
fœditate, intra angulos delituerant, passimq; ab omnib⁹  
negligebantur, quarum lectio tot erroribus, ne in ecclesia  
subnascerentur, vel sola occurrere potuerit. Quid em̄ tā  
manifeste ostendere potuit Petrū Romae nō fuisse, quam  
hac ad Philemonē epistola a Roma per Onesimū trans  
missa? Sed nunquid forte Philemonem, & presbyterum  
Colossensem Archippū, noīe Petri saluere iubet Aposto  
lus, ad finē epistolae properemus, Salutat te Epaphras (in  
quit) cōcaptiuus me⁹, Marcus, Aristarchus, Demas & Lu  
cas adiutores mei. O infelicem Petrum, si tum Romae fu  
erat, & Paulum in hoc honestissimo destituit negotio.

#### CALVMNIAE VNDECIMAE SVMMA

**R**ursum Paulus datus ad Philemonē literis, ob Ones  
imi serui reconciliationē, quo facilius ab eo, quod pet  
tūt, impetraret, nomen adiūgit Timothei. Paulus (in  
quit) seruus Iesu Christi, & Timotheus frater Philemoni.  
& c. Cur hic Petri nomen (si Romae tum is affuisset) in salu  
tatione subticuisset Paulus? quū credibile sit, philemonem  
Onesimo facili⁹ offensam cōdonasse, audito noīe Petri, q̄  
plurium Timotheorū. Sed quum nec eius nominis memine  
rit in epistolē recessu, vbi ex alijs multis philemoni, simul &  
Archippo salutē dicit, quid potest manifestius ostēdere Pe  
trum eo tempore, neutiq; fuisse Romae?

## RESPONSIO.

**S**Vpra mōstrauimus, haud satis efficaciter ex eo cōsequi  
 Petrū Romæ non fuisse, q̄ inde scribens paul⁹ ei⁹ haud  
 quaḡ meminisset. Et sane quisquis obseruat, quanta diligē  
 tia paulus vbiq; suam tueri studet autoritatem, is facile per  
 spiciet, q̄ nihil ista repugnant, nempe q̄ Petrus Romæ fue  
 rat, & tamen eius nullam omnino paulus fecerat mentio  
 nē. Aduerte quoties ad Ephesios literas mittit, nēpe semel ad  
 ipsam ecclesiam, & bis ad Timotheum, dum is ibi moraret,  
 & tñ Ioannis apostoli (qui fuerat Ephesiorū Episcopus) me  
 minit nusq;. Et rursus ex Italia scribens ad hebræos, Iacobi  
 tamen Hierosolymitanorū Episcopi nullā omnino mentio  
 nē facit. Sed & ad Ephesios quum scriberet e Roma, quem  
 admodū ante diximus, q̄q; secū haberet tunc præsentem Ti  
 motheū, quē & ex Epheso discedens Ephesijs ante cōmen  
 darat, nihil tñ vel in Epistola ipsius inīcio, vel in calce, ne v  
 bo quidem, Timothei meminit. Et qd' magis mirabere, di  
 ctatis eodem tpe literis ad philippenses, ad Colossenses, ad  
 Philemonem, sp̄ sibi Timothei nomen adiungit, & Timo  
 thei noie salutatur eosdem. Quis hic nobis pauli consiliū ex  
 plicabit, aut exactam reddet huiusce rei rationē, cur in his  
 expressit, in illis prorsus reticuit Timothei nomen, quū tñ  
 vno tpe scriptæ fuissent, & ipse quinetiam Timotheus, dū  
 omnes dictarentur, esset tum præsens? Caterum quū neq;  
 tanti momenti fuisset ea res, quā Paulus ab ipso Philomene  
 postularat, neq; satis apparet, quam Petrus cum philomene  
 consuetudinē prius habuisset, nulla ratio videtur, cur petri  
 nomē in ea epistola debuisset adiungi. Frustra igit̄ hic *Velenus* In cassum excla  
 mat Velenus,  
 lenus exclamat inquit, Proh pudet me tot sæculorū, qui  
 bus Paulinæ literæ, tunc is corrosæ, situ ac p̄dore fœdate,  
 intra angulos delituerant, passimq; ab omnibus negligebā  
 tur, quarum lectio, tot erroribus, ne in ecclesia subnaſceren  
 tur, vel sola occurrere potuerit. Quasi nō essent hæ literæ,  
 veteribus illis theologis nocturna diurnaq; manu versatæ,  
 nempe Tertulliano, Athanasio, Chrysostomo, Ambrosio,  
 Hieronymo, cæterisq; tam græcis, q̄ latinis, innumeris, quo

rum nemo tam oculatus fuit, vt hūc errorem depræhendere potuit, quem iam (si dijs placet) reperit Velenus. Quod silentio sola (quemadmodū Velenus ait) his errorib⁹ potuisset occurrere, mirum est quomodo tanta, & tam splendida ingenia, quæ nulla re magis quàm Paulinis epistolis exercitata fuerunt, vsq; adeo cæcutiebant, vt nequiverint id depræhendere, quod tam acute cernit Velenus, nempe tot locis Paulinis repugnare, quod Petrus vnq̄ Romæ fuerat.

### PERSVASIO DVODECIMA:

Peracto iā dicto biennio, multisq; Romæ ad fidem Christi cōuersis, ac eplis hinc inde p̄ ecclesias transmissis, tandē Paulū in libertatē asseruit Nero, e cōpedibusq; dimittere fecit, qd̄ ipsemet ad Timotheū testatur paulus dicens, liberatus sum de ore leonis. Captiuitas etem̄ hæc intra hoc quinquenniū fuerat, de quo Traianū imperatorē Sex. Aureli⁹ dicere solitū memorat, p̄cul distāt cūcti principes a Neronis quinquēnio, adeo em̄ comis, benign⁹, affabilis & modest⁹ quinq; primis sui imperij annis Nero fuerat, vt de eo Tranquillus scribens, a pietate hūc imperij exordia fecisse dixerit, Et tm̄ aberat, vt infra hoc quinquēniū Nero morti deuouerat quēpiā, quod moleste & indignāter eis, quod mortis sententiā in aliquē pnūciauerint, p̄ consuetudine subscribere etiā fuerat solit⁹. Nā semel admonitus, vt in supplicio cuiusdā capite dānati ex more subscriberet, quā vellem (inquit) nescire literas. Hic igit̄ p̄ sua erga oēs beneuolentiā Paulū tunc t̄pis dimisit liberū. Reliquis at̄ nouē imperij sui annis, in oēm luxū, turpitudinem, truculentiā adeo se effudit, vt impietate oēs facile, scelestissimos etiā hoies supasset. Quāuis Iosephus libro antiquitatum vigesimo, capite sexto, nimis incertā de Nerone esse historiā tradat, dicit nāq; Multi de Nerone historiā cōscripserūt, quorū quidā pro gratia bñficioꝝ ei⁹ neglexere v̄itatē. Alij v̄o p̄pter odiū & ei⁹ inimicitias, sic impudēter mēdacijs inuoluti sunt, vt aperta reprehensione sint digni.

• Ideo fauiente iā Nerone, ac tyranno nō imperatore exis-  
 • tente, post decenniū iterū Paulus in vincula relapsus est,  
 • & peius q̄ vnq̄ antea ab eo habitus. Vnde epistolā illā, q̄  
 • ad Timotheū habetur altera scribēs, prioris captiuitatis  
 • meminit his ferme verbis, In prima mea defensiōe nemo  
 • mihi astitit, sed oēs me dereliquerūt, non illis imputet, do-  
 • minus autē mihi astitit, & confortauit me, vt per me præ-  
 • dicatio impleatur, & audiant omnes gentes, & liberatus  
 • sum ex ore leonis. Vbi tunc Petrus fuisse censendus est?  
 • Romæ reuera non fuit, alioqui Paulo causam pro capite  
 • apud Neronis tribunalia peroranti, & sese defendenti cū  
 • non adfuisse, iniquū prorsus fuisset. Quē si ex industria  
 • q̄q̄ dereliquerit, nulla excusatione deinceps dign⁹ habe-  
 • retur, Ego tamen millies tolerabilius iudico, Petrū nūq̄  
 • Romæ fuisse credere, quam hanc calumniam, q̄ Paulum  
 • destituisset, in tam sublimem Apostolū rejicere.

### DUODECIMAE CALVMNIAE SVMMMA,

**P**aulus pacto iam dicto biennio, libertati suę restitutus  
 per Neronem, quem adhuc constat benignissimū egis-  
 se principē, denuo post aliquot annos, in carcerē ab eo  
 dē Nerone iā fauente, & tyrannidē exercente, cōiectus fu-  
 it. Ex carcere igif, secundā, q̄ ad Timotheū habet, epistolā  
 scribens, prioris captiuitatis meminit, ad hunc modū. In pri-  
 ma mea defensione, nemo mihi astitit, sed oēs me derelique-  
 runt, non illis imputetur, dñs mihi astitit, & cōfortauit me,  
 vt p me p̄dicatio impleatur, & audiant oēs gentes, & libe-  
 ratus sum ex ore leonis, Vbi tūc Petrus fuisse censend⁹ est?  
 Romæ reuera nō fuit, alioqui Paulo causam p capite apud  
 Neronis tribunalia poranti, & sese defendenti, iniquū pror-  
 sus fuisset nō adfuisse petrū. Q̄ si paulū ex industria dereli-  
 quisset, nulla deinceps excusatione dign⁹ haberet. Ego tñ  
 millies tolerabili⁹ iudico, Petrū nūq̄ fuisse Romę credere, q̄  
 hanc calumniā (q̄ paulū destituisset) in tā sublimē Aposto-  
 lum rejicere,

ij, Timo, iij, 3

RESPONSIO.

Aperta calūnia  
Veleni.

ij, Timo, iij,

Philip, ij,

**Q**Uāq; ipsam calumnia Veleni, breuiorem in formā contraximus, reiectis multis, quæ superuacanea videbantur, tamen vt eadem adhuc magis friuola cunctis appareat, paucioribus eam perstringere curabimus, ad hunc modum. Paulus testatur se fuisse derelictum ab omnib<sup>9</sup>, quā obrē & a petro, si tum is fuisset Romæ. At hoc de petro quē q̄ affirmare nephas est, nempe q̄ paulum in tanto discrimine destituisset. Non fuit itaq; petrus Romæ. Nos hic dicimus, Paulum de his fuisse locutum, qui sibi pridem ministrarunt, de quibus & paulo ante conqueritur. Demas inquit me reliquit, amplexus præsens sæculum, & profectus est Thessalonica, Crescens in Galatiam, Titus in dalmatiam. At nō erat ex eorū nūero petr<sup>9</sup>, a qb<sup>9</sup> ipse Paulus tale ministeriū expectauit, habuit enim petrus negocia sua. Curam egit gregis sui. Et iam forte vidit instare tempus, quo maxime cōfirmari deberent in fide, ne metu cōsternarentur, & a suscepto christianismo deficerent, quū ipsum paulum, nempe tantum apostolum, audirēt sisti Cæsaris tribunalibus. Adde, q̄ satis ipse nouit pauli facundiam, nec de eius constantia quicq; dubitauit, sed & persuasissimum habuit sp̄m ei non defuturum, his aut alijs forte rationibus permotus Petrus, vtilius fore duxit, vt non deesset gregi suo (quem christus ei tantopere cōmenda uit) q̄ q̄ studio pauli (quem vel spiritu forte prænouit p̄ christo moriturum) gregem sibi cōmissum periclitari sineret. Intellexit ergo paulus, quū se derelictum fuisse quæreretur, vel de his, quos ex Iudea secum aduexerat, vel de alijs, quibus in negocijs ad se spectantibus, familiariter vti cōsueuit. Sed de Petro nequaq; quippe qui nūq; ei solitus fuit adhærere. Et dixit, omnes, more suo loquendi, quū certū sit, non omnes, eū deseruisse. Sic enim & alibi dixit. Omnes quærent, quæ sua sunt, non quæ Iesu christi, quū sciret esse non nullos, qui satis ardentem christum quærent, nempe Petrum, Iacobum, & Ioannem. Et ad eundem modum hoc loco dicit. Omnes dereliquerunt me. Quum tamen Lucas eum haud quaq; deseruisset, id quod in eadem epistola testatur Lucas (inquit) e mecum solus. At lucas (inquis) nihil iuuare Paulum in sua defensione potuit, potuit haud dubie, quandoquidē & alibi de

eo scribit Paulus, q̄ esset laus eius in euangelio, per omnes ij. Corint, viij,  
ecclesias Et rursum in ep̄la ad philemonem. Marcū, Aristar  
chū, demā, & Lucā, vocat adiutores suos.

### PERSVASIO TREDECIMA

Notū est Lucam Euāgelistam, & Apostolicarū actio  
nū historiographum, indiuisum totius peregrinationis  
Pauline fuisse socium, quem ille filij semper dilexit loco,  
honorificamq; eius mētionem plerisq; facit in locis dicēs,  
illius maximā laudem in euangelio fuisse. Nam cū omnes  
etiā a Paulo defecerint, hic solus nūquā ei non adherebat,  
non minis, nō vinculis, non sexcentis persecutionib⁹ per  
territus. Cuius historia ad hęc vsq; tpa, quibus Paul⁹ vin  
ctus e Hierosolymis Romā perductus, ibiq; in conducto  
a milite custoditus est, peruenit. Veluti eius rei capite vlti  
mo copiose meminit, quomodo videlicet Paulus Romā  
perduct⁹ fuerit, quomodo fratres, qui eo tempore Romę  
fuerant, ad Appij forum ei obuiam venerint, quomodo  
trium dieꝝ spacio euoluto, Iudeos ad se accitos habuerit,  
quomodo colloquutus cū eis fuerit, quomodo eis cōfuta  
uerit, & singula ordinatim prosequitur. Nullā tamē alicu  
bi mentionē de Petro facit, an vel alloquio Paulū aliquā  
do dignatus fuisset toto hoc biennio, vel quid rerū Petr⁹  
Romę fecerit interim, dū Paulus v̄bū dei ardētissime illic  
tū deprædicasset. Et tñ tunc t̄pis hanc historiā fuisse scrip  
tā creditur, quādo Paulo Romę in catenis degenti ille in  
trepide ministrauerat, qui vsq; adeo Pauli studiosus fue  
rat, vt quicquid hactenus de eo cōperat, cūcta in suā histo  
riā diligētissime cōgesserit, etiam Hieronymo de viris il  
lustribus attestāte, Lucę inquit historia vsq; ad biennium  
Romę commoranti Paulo peruenit, id est vsq; ad quar  
tū Neronis annū. Ex quo intelligimus in eadē vrbe librū  
esse cōpositū, Igitur visionē Pauli & Teclæ, & totā bap  
tizi Leonis fabulā, inter Apocryphas scripturas cōputa  
m⁹. Quale enim est, vt indiuiduus comes Apostoli inter  
cæteras ei⁹ res hoc solū ignorauerit; hacten⁹ Hieronymus

At quid hoc: nōne non solū Apocryphū, sed plus, quam  
 falsissimū erit, Petrū Romā secūdo Claudij anno venisse,  
 ibiq; viginti quinq; annis episcopatum tenuisse? Cui<sup>9</sup> Lu  
 cas in tā præsantissima diligētissimaq; historia nullā mētio  
 nē facit, qui dubio procul, si tunc Romæ fuisset, nō hoc to  
 to biennio ociosus complicatis, vt dicitur, manib<sup>9</sup> illic se  
 diffet, vel saltē nō sic delituisset, quin a Paulo vel Luca cō  
 spici, inueniriq; interdū potuerit.

#### CALVMNIAE TREDECIMAE SVMMMA.

**L**ucas Euangelista, gestorum apostolicorū scriptor, &  
 totius peregrinationis Paulinæ comes indiuisus (cui<sup>9</sup>  
 historia ad ea tempora, quibus vinctus e hierosolymis  
 Paulus Romam perductus, ibiq; in conducto a milite custo  
 ditus est, peruenit) copiose meminit, quomodo fratres, q; eo  
 tempore Romæ fuerant, ad appij forum, paulo venerint ob  
 uiam, quomodo triū dierū euoluto spacio, Iudæos ad se ac  
 citos coram habuerit, quomodo collocutus cum eis fuerit,  
 & eosdem confutauerit, ac singula prosequitur ordinatim.  
 Nullam tamen alicubi mentionem de petro facit, an vel al  
 loquio Paulum aliquando dignatus fuisset hoc biennio to  
 to, vel quid rerum Petrus Romæ fecisset interim, dum pau  
 lus ardentissime dei verbum ibidem prædicasset. Ip quod  
 haud dubie ne lucas siluisset, nec prætermisisset Petr<sup>9</sup>, mo  
 do tunc fuisset Romæ.

#### RESPONSIO:

**H**AEC calūnia si roboris alicui<sup>9</sup> esset, æqua facilitate col  
 ligerem, alia plurima nunq̄ esse facta, quæ tamen reue  
 ra fuerant. Quid enim Lucas de ihs, quæ toto illo bi  
 ennio Paulus egit, memorat, nisi summati & q; paucissimis  
 verbis? Mansit (inquit) Paulus biennio toto in suo cōducto  
 & suscipiebat omnes, qui ingrediebantur ad ipsum, prædi  
 cans regnum dei, ac docens quæ sunt de domino Iesu, cum  
 omni fiducia, nemine prohibente, haften<sup>9</sup> ipse lucas. Neq;  
 aliud quicq; de toto hoc biennio narrat. Nihil de illis omni  
 no dixit, quos ex domo Cæsaris magna sibi necessitudine cō  
 iūxit paul<sup>9</sup> quorū etiā nomine philippēses ausus est salutare.

Actuum vlti.

Salutant (inquit) vos oēs sancti, maxime autē qui ex Cæsa-  
 ris domo sunt. Nihil de literis, quas certū est paulū ex con-  
 ducto suo misisse varijs ecclesijs, nēpe Galatarū, Ephesiorū,  
 Philippensū, Colossensū, quas adhuc orthodoxi maxima  
 veneratione legunt. Nihil de Pauli raptu ad prætoriū, aut  
 de sua defensione, quū tñ paulus ad Philippenses testetur,  
 vincula sua manifesta facta fuisse in toto prætorio, ac cæte-  
 ris oibus. Quāobrem si negatiuum argumentū quicq̄ vale-  
 ret, nihil horū aliqñ fuisse, pari efficacitā cōuinceremus. Sed  
 vt propius ad rem veniam⁹, eadē calumniā paucis monstra-  
 bimus, Petrū Antiochiæ fuisse nunq̄. Quod tñ falsissimū  
 esse, paulus ad Galatas apertissime docet. Quum venisset  
 (inquit) Petrus Antiochiā palam ei restitit. Nam anteq̄ ven-  
 nissent quidā a Iacobo, vna cū gentib⁹ sumebat cibū. Quū  
 aut venissent, subduxit se ac sepauit se ab illis, metuens eos, q̄  
 erant ex circūcissione, ac simulabant vna cū illo ceteri quoq̄  
 Iudæi, adeo vt Barnabas simul abduceretur in illorū simula-  
 tionē. Verū vbi vidissem, q̄ nō recto pede incederent ad  
 veritatē Euāgelij, dixi Petro coram oibus. Si tu quum sis Iu-  
 dæus, gentiliter viuis ac nō iudaice, cur gētes cogis Iudaissa-  
 re: Ecce q̄ mō petro quū Antiochiæ fuerat palam restitit ei  
 paul⁹, & qua rōne. Cæterū de ijs Lucas ne v̄bū qdē scripsit.  
 Quāobrem & iuxta Cauillū tuū, nūq̄ fuisse Antiochię pe-  
 tr⁹. Sed Hieronim⁹ eiusmōdi sophistas, qualis Velen⁹ est pui-  
 dens, hūc locū in eplā ad Ephesios tractans, his p̄sternit ver-  
 bis. Nec mirū esse, si Lucas hāc rē tacuerit, quū & alia multa  
 q̄ paul⁹ sustinuisse se replicat, historiographi licētia p̄termi-  
 serit. Et paulo post, Deniq̄ p̄mū ep̄m Antiochiæ ecclie pe-  
 trū fuisse accepim⁹, & Romā exiñ trāslatū, qd̄ Lucas penit⁹  
 omisit. Perperā igit̄ aduersari⁹ colligit, nō fuisse Romæ Pe-  
 trū, q̄ Lucas de p̄ntia ei⁹ nullā fecerit mētionē. Ad hæc, oēs  
 testāt, Epheli Ioānē sedisse, vbi & rogantib⁹ eū Asianis ep̄is  
 euāgelij suū scripsit. Verū quū septi⁹ Ephesū venisset pau-  
 lus, ibi p̄ triēniū, vt acta phibēt, fuisse cōmorat⁹, nihil vnq̄  
 Lucas meminē, an vel alloqo suo Ioānes paulū aliqñ fuisse  
 dignat⁹ hoc toto triēnio, vel qd̄ res Ioānes Ephesi fecisset,  
 interin dū Paul⁹ ardētissime Christi v̄bū illic dep̄dicasset.

Philip. vlti.

Philip. i.

Gala. ij.

Hieronimus,  
Velenus sophi-  
sta.

Qua incaute  
colligit Velen<sup>9</sup>

Actuum vlti.

Quis iam non p̄spicit q̄ ineptissime dialecticatur Velen<sup>9</sup>  
noster, colligere molitus, petrū nunq̄ Romæ fuisse, ex eo q̄  
Lucas aduentū Pauli Romā, describens, nullā de petro fecit  
se mentionē. Sed heus, bone Velenē, legis ne apud Lucam  
ultimo capite, q̄ quum audissent fratres de Paulo, prodie-  
runt in occursum ei<sup>9</sup>, vsq̄ ad Appij forū, ac tres tabernas.  
Et qui scis, an inter istos fuisset Petrus, p̄sertim quū indis-  
criminatim oēs appellari fratres cōsueuerunt? Sed inquires,  
Tum expressisset Petrū noiatim. Nihil oportet. Nā & ali-  
os possum cōmemorare tibi locos, quibus ita nō facit. Sed  
neq̄ deinceps ad finē vsq̄ libri cuiusq̄ alterius, p̄ter q̄ vni-  
us Pauli, nomenclaturā apposuit, quum non sit dubium vi-  
ros egregios & insignes in ea nihilominus fuisse multitudi-  
ne. Sed iam abunde satis enertur ista Calumnia.

### PERSVASIO QVARTADECIMA.

Circiter vigesimū septimū post ascensionem Christi  
ad patrē, ac Neroniani imperij quartū aut quintū annū,  
petrū Romæ nondū fuisse, id iā tā manifestū, q̄ quod ma-  
nifestissimū est. Sed quia neq̄ vltimo Neronis anno, hoc  
est post passionē Christi, & ei<sup>9</sup> ad parētis dexterā ascēsi-  
ōne tricesimo septimo illic venire potuerit, hoc deducitur,  
Qm̄ Paulus e manib<sup>9</sup> Neronis elapsus in Hispaniam, vt  
Lyra & alij quidā volunt, & p̄tes occidentis iter adorna-  
uerat. Eius em̄ intentionis A postolū fuisse, etiam cū Ro-  
manis literas scripserat certū est. Peractis at̄ ibi decē anis,  
rursum ad Neronis man<sup>9</sup> deuenit, & mortē accelerare vi-  
dēs, scripto timotheū cōmonefacit, vt allūpto secū marco  
Romā sese recipiat, eo q̄ p̄ter Lucā, null<sup>9</sup> iā ei residu<sup>9</sup> fue-  
rit collega. Sed quō tuis dictis, mi Paule, fidē habere po-  
terō, cū tota hęc Romana colluuiēs, a secūdo Claudij an-  
no vsq̄ ad finē imperij Neroniani, Petrū p̄petuo Romā  
durasse exerta voce p̄clamet? Qui ergo fieri potuit vt so-  
lus cū Luca Romæ fueris? O doctor gentium facile id tue  
credo veracitati, Petrū Romæ nunq̄ te vidisse, & alijs re-  
cedentib<sup>9</sup>, solū cū Luca remansisse, Nihil me mouent ver-

ha sacrae scripturae tyrannorum, qui Christi, ac tua dicta ad-  
ulterare, foedissimeque persistere in delicijs habent, Cater-  
eadem epistola scribit, Det misericordiam dominus Onesiphori  
domui, quia saepe me refrigeravit, & catenam meam non eru-  
buit, sed cum Romam venisset, sollicito me quaesivit, & inue-  
nit, det illis dominus inuenire misericordiam a deo in illa die. Non  
obscure est ex his verbis, quantam gratitudinis erga eos fue-  
rit Apostolus, qui officium aliquod in eum contulerint, ut non  
possit hic satis gratulari, ac suum gaudium verbis exprimere,  
quod ei conciliauerat Onesiphorus suo adventu, qui peregre  
veniens, non tamen conquisivit, donec huc inuenisset. Potuit  
certe Onesiphorus hic a Petro, si tunc fuerat Romae, certius  
effici, quomodo locorum Paulus Romae sese continuerit, & libe-  
ratus fuisset multum anxiam illam sollicitudinem, qua paulum hinc  
inde per Romam discurrendo inuestigauerat. Mirum, si pau-  
lus neminem praeterit, a quo aliquod plentiscerit beneficium,  
quod petrum Romanum, ut aiunt, incolam, suum nunquam scribit ad-  
uisitasse carcerem, quem tamen amantissimum sui spiritum habuerat fra-  
trem, nempe a quo in Catholica illa sua Paulus charissimus  
nominatur frater. Quamobrem verissimum est ad ultimum  
usque Neronis annum petrum Romae non fuisse, cum nec, salue-  
re iubens Timotheum, fratrum qui Romae tunc aderant no-  
mine, petrum admemoret. Salutant te Eubolus & Priscus  
& Linus & Claudia, & fratres omnes. Non video, cur ex idu-  
tria suppressere Petri nomen voluisset, cuius alioqui sem-  
per fuerat obseruatissimus. Quomodo igitur viginti & quinque  
annis Romae egit, quomodo a Nerone passus est, cum nec sub eius  
imperio venire quocumque illac potuerit.

CALVMNIAE Q VARTAEDE,  
CIMAE SVMMA.

**I**N secunda ad Timotheum epistola, comonefacit eundem  
Paulus, quatenus assumpto secum Marco, Romam sese reci-  
piat, eo quod praeter Lucam, nullus iam ei residuus esset collega.  
Quod sane verum esse non potest, modo Petrus fuisset Romae.  
Sed neque Timotheum saluere iubens fratrum nomine ( qui Romae

ij. Timo, vlti.

ij, Petri, iij.

tum fuerant, Petrum ad memorat, quum alioqui Paulus Petri fuerat obseruatissim⁹, & is vicissim in catholica illa sua, paulum charissimum nominauerat. Debit itaque, vel ob hanc rationem, Petrus humanitatis aliquod officium exhibuisse Paulo, atque is vicissim illius officij meminisse quum ad Timotheum scripserit, quemadmodum & meminit Onesiphori, quod se studiosius Romae quaesierit, quaesitumque tandem inuenit.

RESPONSIO.

Consuetudine dialectica Veleni.

**P**ergit Velenus in sua consuetudine dialectica, subinferre stidens, Petrum ex eo Romae non fuisse, quod quum Paulus datus ad Timotheum literis, a notatis aliquot fratribus ei salutem diceret, nihil omnino de Petro sit locutus. Sed hanc furtivam dialecticam nos ante sepius explosimus. Neque enim quum ad Ephesios (ut ante diximus) ipse Paulus scriberet, quantum praesentem habuisset Timotheum, quem & illis ante praefecerat, nequaquam tamen eius nomine salutauit eosdem, sed neque ipsius villo verbulo meminit. Quod autem in illa epistola, potius Onesiphori quam Petri meminisset, in causa fuit, quod ille tunc Ephesi domiciliu habuerit, vbi & Timotheus est comoratus, sed & fuerat vtrique valde familiaris. Porro Timotheus an Petro notus fuisset, obscurum est, quum ille non ante fuerat circumcissus quam Petrus ex Iudea comigrasset. Nam post Barnabae a Paulo separationem, venit Timotheus in noticiam Pauli, ut in Actis xvi. capite traditur. Sed iam reliquum est, ut priorum huius calumniam partem diluamus, in qua recenset aduersarius, dixisse se Paulum, quod praeter Lucam, nullus iam Romae residuus et collega fuerit. Vnde & colligere molitur, nec Petrum fuisse Romae. Nam si Romae fuisset Petrus, Paulus eum haud dubie collegam habuisset. Caeterum Paulus nequaquam id dixit, nempe se non habuisse collegam Romae, sed ita, Lucas mecum est solus. Quod pro haec verba Paulus intelligi voluit, iam disquiramus. Primum, non intellexit, quod nulli tum fuissent alij Christiani Romae, praeter seipsum & Lucam. Neque enim credibile est, quum tanta multitudo iam pridem ad Christum fuisset conuersa (quam rem & Paulus ipse testatur ad Philippenses) quod iam om

ij, Timo. i.

Actuum. xvi.

ij, Timo, iij.

Philip. i.

nes essent auersi, & prorsus ad vnū a fide defecissent. Nāsi 1  
 Romæ fuerat coelecta ecclesia Christi, priusq̄ ibi paul⁹ præ  
 dicasset, vt & fuisse cōpertissimū est, nemini dubiū esse pōt  
 quīn per ei⁹ p̄ntiā & viuā prædicationē, eadē facta sit cōfir  
 mator. Adde, q̄ nec eius t̄pis, ecclesia decrescere facile po  
 tuit quū, vt Hilari⁹. viij. de trinitate testatur, Hoc habet p̄  
 priū ecclesia christiana, vt dū persecutionē patitur floreat, Hilarius,  
 dum opprimitur crescat, dū cōtemnitur persistat, dum lædi  
 tur vincat, dum arguitur intelligat, tunc stat, quū superari  
 videatur. Hæc Hilari⁹. Supfuit igit̄, q̄n Paulus sc̄o Romā  
 aduenit, christianorum illic aliqua multitudo. Sed nec ista  
 multitudo pastore caruit, quē & sub se multos habere coad  
 iutores necesse fuit. Vides igit̄ vt Paulus istos non exclu  
 sit, quū dixerit, Lucas mecū est solus. Cæterū nec ijs verbis,  
 recentiores quosdā exclusit comites. Nā vt in eadē ep̄la tes  
 tatur, tū p̄ntes habuit Eubulū & Pudentē, Linūq̄ & alios ij, Timot. vlti.  
 fratres. Sic em̄ in ep̄stolæ suæ calce scripsit, Salutat te Eubu  
 lus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres oēs. Pro vete  
 rib⁹ atq̄ comitib⁹ locutū fuisse paulū oportet, quū dixerit,  
 Lucas mecū est solus. Nam & ipsos ante noiauit. Demas (in  
 quit) me reliquit, amplex⁹ præfens sæculū, & p̄fect⁹ est Tes  
 salonicā, Crescens in Galaciā, Titus in Dalmatiā, Lucas me  
 cū est solus. Liqueat igit̄ aduersariū hoc sophisima sicut &  
 cætera priora de nihilo struere fuisse conatum.

### PERSVASIO Q VINDECIMA:

Præter ep̄stolas iam dictas, Pauli e Roma missas,  
 sunt quædā alię familiariores responsiuæ ep̄stolæ ipsi⁹ ad  
 Senecam, Neronis imperatoris præceptorē scriptæ, quas  
 ego nonnullis argumentis, tunc fuisse scriptas arbitror, cū  
 Paulus secundo iā Neroni præsentaretur. Primum, quia  
 iam Nero Cæsar furibundus, atrox, petulcus, adulter, &  
 omni prope viciorum contagio fuerat pollutus, quod de  
 priori eius quinquennio nullus credere potest. Secundo,  
 quia id t̄pi Paulinæ quædam ep̄stolæ, quas vbi in priorē  
 captiuitate Rome teneret, ad quosdā ecclesiarū direxerat,

ad manus Senecæ iā tunc deueniant, ex quibus ille non  
nihil profecit, quod priori biennio, quo Romæ tenebat Paulus,  
fieri non potuit. Tertio, quod Seneca in vna epistolarum ad  
Paulum descriptarum, Romani incendij a Nerone facti meminit,  
quod ad finem declinante Neronis imperio factum est,  
cum Orosius non ita multo post, Petrum & Paulum commenda-  
tio deceptus, a Nerone martyrium passos scribat. Et sequen-  
ti mox autumno, pestilentiam Romæ obortam adeo mag-  
nam, ut vno autumno ad triginta millia hominum vita decesse-  
rint, quam pestilentiam Neronis imperio decrecente factam,  
Suetonius in vita ipsius designat. Illis itaque ambobus Ro-  
mæ degentibus, Paulo in carcere, Seneca in regia Neronis,  
cum alter de altero magna sibi polliceretur, & neuter neutrum  
alloqui potuisset, vel quod inde vtriusque immineret periculum  
(quoniam quidem lege cautum fuerat, ne quisquam Christianum, aut Iu-  
dæum alloqueretur) vel quod Senecæ non fuerat integrum Pau-  
linum carcerem aduiscitare, ne quid exinde tyrannum offende-  
ret, aut ipse quoque conijceretur in carcerem. Quapropter  
epistolis hæc colloquendi sarciebant penuriam, & quidem mu-  
tuum amorem vtriusque præ se ferentibus, neuter tamen petri alicubi  
meminit, qui viginti quinque annis iam tum Romæ agere  
debuerat, nondum tamen fuerat Senecæ doctissimo, in Christi-  
anos benignissimo homini cognitus, cui proculdubio non  
nihil gratificatus fuisset, si quod Paulus ob carceris impedi-  
mentum non poterat, ipse eius desiderio satisfecisset, & de  
Christo secum confabulatus, in numerum Christianorum asse-  
ruisset. Quod Paulus etiam facere debuit, ut ablata sibi Se-  
necæ alloquendi copia, eum ad Petrum nulli Apostolorum post-  
ponendum relegaret, qui nihilo deterius fidei Christianæ  
primordia ei tradiderit. Sed quis, nisi forte ex oculatus non  
videat omnia hic repugnare pestifera huic opinioni, quod petrus  
romam ueniret, a Nerone passus, cum tot rationibus com-  
munitur, ad ultimum usque Neronis imperij annum, petrum Romam  
nunquam uenisse, tamen abest, ut martyrium ab eo passus fuerit.  
Nā legitur & in ea, quæ tertia est Senecæ ad Paulum episto-  
la, quod eius plurimum rei causa Nero Apostolo fuerat indi-  
gnatus, quod a ritu, & secta pristina Iudæorum, qui pharisæus

olim fuerat, non solum ipse recesserit, sed & alij hoc suaserit faciendum. Quod plane Petrus prior Paulo Romae facere debuerat, si tot annis ante aduentum in urbem ipsi illuc resederit.

### CALVMNIAE Q VINDECIMAE SVMMA

**I**N epistolis insup illis quae Pauli & Senecae noibus inscribuntur, nulla prorsus fit mentio Petri. Sed & in ea, quae tertia est Senecae ad Paulum, legitur, quod ei rei causa Nero plurimum indignabatur paulo, quod a ritu & secta pristina Iudaeorum (qui phariseus olim fuerat) non solum ipse recesserit, sed & alij hoc suaserit faciendum. Quod plane Petrus prior paulo facere debuerat, si tot annis ante aduentum ipsius in urbem illuc resedisset. Quare nec Romae prior fuit petrus.

### RESPONSIO.

**N**ec vllius ponderis hanc calumniam esse, manifestissimum est, non modo quod ex negatiuis ipsa procedit, verum etiam quod epistolae dictae, vel eruditissimorum censura, negantur a paulo Senecaeque conscriptae. Testatur hoc imprimis Erasmus, cuius in hac parte iudicium, aduersus alios mille, mihi sufficeret. Sed finge rem ita se habere, quod illorum essent haec epistolae. Quid in eis quaeso continetur, quod cum nostro pugnet instituto? Nunquid si paulo, quia phariseus fuerat, & sectam reliquerat pharisaicam Nero succensuit, propter hoc debuit & Petro succensere, qui phariseus non erat, neque talis unquam sectae cultorem se profitebatur? Sed iudaeus (inquit) erat petrus. Esto. Neque iam negaret se iudaeum esse, quamquam christianus esset factus, quam & Christianus quisque multo verius iudaei nomen teneat, quam is, qui solum carnaliter est iudaeus. Sed vnum quae so compertum est cuius, quod non simile aduersus petrum Nero concepisset indignationem: Num epistola Senecae palam id negat? Audiamus epistolam, quae sic habet. Seneca & lucilius paulo, *Epistola Senecae*  
*Nimio tuo angimur recessu. Quid est, vel quae te res remo* *cx.*

**G i**

ratum faciunt. Si indignatio dñi, q̄ a ritu & secta veteri recesseris, & alios rursus conuerteris, erit postulandi locus, ut ratione factum, non leuitate, hoc existimet, Vale Paule charissime. Hæc est illa, vi, epistola tam eximia, ut Senecæ & Lucilij noie digna sit, quæ ad Paulum scribatur. Quæ certe nec affirmat, q̄ Nero sit aduersus Paulū indignatus. Sed ut hoc affirmarit, non negat tamen, quin pariter & aduersus petrū vere succensuerit. Et tamē, ex hac epistola molitur aduersarius ostendere, Petrum nō fuisse Romæ.

#### PERSVASIO SEDECIMA:

Neminem adeo hebetem, ac stupidū puto, quin intelligat Petrum nō modo Romæ passum nō fuisse, sed ne eū fuisse illuc quidem. Et ne quis moueatur inuerecunda illa Romanæ Curia voce, tot testimonia proferētis, perpēdat secum, quam item de passione Petri, & Pauli alterutrum cōueniant authores. Ambrosi<sup>9</sup> sermone illo sexagesimo septimo, de Petri & Pauli martyrio differens dicit. Vna die, vno in loco, vnus tyranni tolerauere sententiā, & hæc cū multis alijs communis est ei opinio, imo totius Romanæ ecclesiæ, in eorum solennitate decantantis. Gloriosi principes terræ, quomodo in vita sua dilexerūt se, ita & in morte nō sunt separati. Falsa vero esse hæc, passionis vtriusq̄, sub nomine discipulorum Pauli cōfictę produnt, dū neq̄ cum istis, neq̄ secū cōueniāt. Quod enim hic dicitur vna die eos passos fuisse, id Linus apertissime negat, & hoc vna quidē ratione, quas ego ob prolixitatem huc non adduco, verum lectorem ad passiones illas per cōmentitium Linum descriptas, & a Iacobo Stapulense latinitate donatas remitto. Dionysius vero, non ille Pauli discipulus, sed nescio quis mendacissimus nebulo, priori opinioni subscribit. Sed nunquid & vno in loco passos cōcorditer omnes scribunt, hic vide mendaciorum portenta. Quidam enim hoc fatentur ingenuè, cantāte etiam Romana ecclesia, ne in morte eos fuisse separatos, sed sicuti vna die, ita in vno loco morti fuisse traditos. At Linus Petrum in loco, qui

Naumachia appellabatur, cruci præpostere affixum scribit. In quo autem Paulus ceruicem amiserit, non meminit. Sed hoc vno satis testatur noluisse se dicere, vno in loco passos, cum alios apparitores, & carnifices, alios mortis spectatores eorum vtrique assignet. Porro Dionysius ille, apertis verbis ab eorum diuariat sententia, nam inquit cum ad mortem ducerentur, & ab inuicem separarentur, Petro dixisse Paulum, Pax tecum, fundamentum ecclesiarum, & pastor ouium, & agnorū Christi. Dein quod Neronis edicto ambo ad exitium puenerint, ne hic quidem consentiunt. Nam cum omnes eius rei Neronem pronunciet authorem, solus tamen Linus, Agrippam Petrum interimere impasse testatur. Scribit namque, quod Petro Romæ degente multæ sexus foeminei monitu Petri, illecebris luxurię abrenūciauerunt, inter quas Agrippæ concubine quatuor fuere, quarum continentia indignationis materiā Agrippæ præbuerat, ita ut Petrum cruce interimere iusserit, hac de re (quæ uis tota Roma tumultuaretur) imperatore tamen nihil sciente. Et multa sunt figmenta, quibus illi mutuo dissident, dum nihil certi super ea re pronunciare nouerunt, quæ ibi ergo fides, ubi nulla est concordia. Nam vel hoc solum dissidium mendacium eorum prodit. Nec dum vnum vidimus arbitrum, qui hanc intolerabilem inter eos litem dirimere aliquando ausus fuisset. Historiæ enim, quam de Nerone quidam nobis reliquerunt, insecure est credere, ut iam Iosephus adscripsimus verba. Imo res profecto miranda, quod Iosephus ipse, qui a Vespasiano, expugnata Hierosolyma, Romanam perductus est, ibidemque agens Domitiani fere superauit tempora. Et historiam Iudaici belli in vrbe conscribens, dum Vespasiano, eiusque filio Tito nominatim dicauit, in eaque a Nerone interemptorum, ut etiam alias in Antiquitatibus meminit, nec ullam mentionem de Petro ac paulo facit, qui tamen erga Christianos fauentissimus fuerat, & arrepta occasione, non sine honoris procemio eorum solebat meminisse, velut Ioannis baptiste in Macherota castello obturcati, libro Antiquitatum duodeuigesimo. Et Iacobi apostoli fratris Christi Iesu, ac Hierosolymitanorum presbyteri li. xx.

Id propter crediderim ego vitæ exitū, Hierosolymis vna  
cū Iacobo, & quibusdā alijs Petrū accepisse, siquidē Iose-  
phus, & alios nōnullos tunc tps cū Iacobo, ab Anano Iu-  
dæorū pontifice interfectos scribit. Nā & ipsa reclamatione  
ratio Petrū vna die interitū cū paulo habuisse, quā Chris-  
to vocatus, vxorē & liberos, imo locrū, quā Christus a fe-  
bre vexatā pristinæ sanitati reddidit, habuisse legitur, &  
oim Apostolorū habebatur annosissimus, vtpote cui⁹ ca-  
nicie paulus (vt Athanasio placet) reueritus, post tres con-  
uersionis suæ annos, ei⁹ videndi gratia Hierusalē accessit,  
cū tñ ipse adulescens adhuc fuerit, vt Actorū habetur sep-  
timo. Attñ in euangelica functione, tam diu versatus est,  
vt ad discipulos vnice sibi dilectos scribens, ætate se iam  
confectū aliquoties fateret. Quis se cōmittat labyrintho  
huic inextricabili, quē vobis tortuosissimis suis opinionib⁹  
bus, velut muscipulas qualdā adornāt scriptores, nec qu-  
piam tam certi alicubi occurrit, quo ceu filo quodam di-  
cti ad exitum earum perueniamus.

#### CALVMNIAE SEDECIMAE SVMMÆ:

Scriptorū dissidia plane docent, nec Petrū fuisse passim  
Romæ, quū neq; de tempore, neq; de loco conueniant.  
AMBROSIVS primū, sermone lxxij. scribit, eos vna  
die, vno in loco, vnus tyranni tolerasse sententiam.  
LINVS cōtra, nō vna die passos fuisse cōtendit, & quā lo-  
cū, quo Petrus mortē oppetijt, exprimat, in quo tñ Paulus  
ceruicē amiserit, nō meminit. Sed hoc vno satis testatur, vo-  
luisse se dicere vno in loco passos, quū alios apparitores &  
carnifices, alios mortis spectatores eorū vtriq; assignet.  
Porro Dionysius apertis vbis ab eorū diuariat sententia,  
Nā is ait, quū ad mortē dūcerentur, & ab inuicē separarent,  
Petro dixisse paulū, pax tecū fundamentū ecclesiarū, & pas-  
tor ouīū & agnorū Christi. Cæterū nec de iudice consenti-  
unt. Nam quidā Neronis edicto, ambos ad exiciū puenisse  
contendunt. Linus tñ Agrippæ testatur imperio, petrū cru-  
ci fuisse affixum.

SED neq; Iosephus, qui Romæ suâ conscripsit historiâ, & multoꝝ a Nerone peremptoꝝ meminit, vllâ de petro, paulo mentionem facit, qui tñ erga christianos erat fauentissimus, & scriptis necem tã Ioannis baptistæ, q̃ Jacobi fratris dñi mandauit. Adde, q̃ & ipsa reclamatione ratio, petrũ simul cũ paulo diem eundẽ obijisse. Nam petrus, qñ a Christo vocabatur, vxorẽ habuit & liberos, imo socrum, & oim Apoloꝝ annosissimus habebat, vtpote cuius caniciẽ paul⁹ (vt Athanasio placet) reueritus, post tres conuersionis suæ annos, eius videndi gratia, hierusalem accessit, quum ipse tñ adolescẽs adhuc fuerit, vt Actoꝝ habetur septimo, & post Actuum, viij. id in euangelica functione tamdiu versatus sit, vt ad discipulos vnice sibi dilectos scribens, ætate se iam confectum aliquoties fateretur. Ob quas rationes opinari se dicit aduersarius, nō Romæ sed Hierosolymis Petrũ fuisse passum, & eodem tempore, quo Iacobus Hierosolymitanoꝝ Episcopus vitæ suscepit exitũ. Nam Iosephus & alios nonnullos tunc ipis, cũ Iacobo ab Anano pontifice scribit interfectos.

### RESPONSIO.

**I**ntelligis lector, vt hæc Calūnia non est simplex, sed varia continet in se sophismata, quibus & iam p ordinẽ respondebim⁹. Et primũ ad illud, de scriptoꝝ discordia, putamus nos abũde satis dixisse supius, vt quanq̃ inter eos de tpe, & loco, & iudice variatũ fuerit, quia tñ in hoc nullus eorum alteri nō subscripserit, nempe q̃ Romæ Petrus & paulus occubuerint, oportet eos cōsensu oim, aliqñ Romæ fuisse. Sed & minima debet putari discordia, quæ fit ob vnã diem, id quod ei qui vel aliquot historias legerit, est notissimũ. Ade, q̃ si scriptoꝝ varietas ob vnã diem, fidei rei gesta quæat derogare, nec Christus ipse crucifixus credetur. Nã veteres aliquot, inter quos & Tertullianus est, Chriostomus, & Cyrillus, viij. Calendas Apriles id factum asserũt, Niceta ꝑo & ipse grecus autor, x. Calendas Apriles. Theophilus Casariensis, xi. Calendas Apriles. Victorinus lenionicensis (vt Beda tradit) viij. Calendas Apriles. Rogerus

Hæc calūnia est  
sophismatibus  
sparsa.

Scriptorẽ variã  
etas de die passi  
onis Christi.

Tertullianus.  
Chriostomus.  
Cyrillus.  
Niceta grecus.  
Theophilus  
Victorinus.

Non est tanta  
iter autores va-  
rietas, quāram  
prætexit vele-  
nus.

Ambrosius.  
Linus.

Dionysius.

Iosephus.

Bachon & ipse scribens ad Clementem papā non aliquō  
Calendarū Aprilium sed die tertio Aprilis colligit Christum  
fuisse crucifixū. Ecce, quanta sit ob diē passionis Christi va-  
rietas inter scriptores. Quāobrem si scriptorū varietas de-  
trahere fidē historię posset, nec Christū fuisse crucifixum  
existimabimus. Cæterū nec istud aduersario concesserim,  
quod tanta sit inter autores hac de re controuersia, quantā ip-  
se prætexit. Nā semel & iterū vtriusque apostoli vitas (quas a  
alino scriptas, faber latinitate donauit) plegi, nec vllam in-  
ter Ambrosiū & Linū discrepantiā inuenio, præterquā de iudice,  
de quo mox viderimus. At quantū ad diē (quicquid faber  
in præfatione dixerit) nihil apud ipsum Linū variatū lego. Sed nec  
quātū ad locū. Nā quū diuersū ipse Linus locū haud exprimat, nec  
ex ipso potes astruere, diuerso loco fuisse necatos. Sed pone  
diuersa fuisse loca particularia, nihil tamen id Ambrosio reluctat  
quū ipse de loco generali, nempe Roma fuisset locutus. De iudice  
vero quod vetat ab Agrippa morti Petri adiudicari, & tamen id ip-  
sum edicto Neronis fuisse factū. Sed nec Dionysius, cæte-  
ris quicquam aduersatur. Quid enim, si verba quædam ab  
Apostolis mutuo sibi dicta, Dionysius memorat, quæ tacet  
alii, num ob id alijs erit ipse contrarius. Neutiquam id con-  
sequitur. Sed iam veniamus ad Iosephum, qui licet duorum,  
qui ad Christum attinebant, hoc est Ioannis baptistæ & Ia-  
cobi fratris domini, necem non tacuerit, de Stephano tamē,  
& altero Iacobo, cæterisque compluribus locutus est nihil.  
Sed & hic non satis aduersarij vafriciem, nescio dicā an ma-  
liciam potius, mirari possum, qui, quum opinatur Petrum  
Hierosolymis sub Anano pontifice cum Iacobo cæterisque  
compluribus extinctum fuisse, nec ex eo quicquam offendit-  
tur, quod Iosephus Petri nomen suppresserit, & tamen hoc lo-  
co tam exacte requirit, & vrget, vt iam subteriri nequaquam  
debuisset. Porro quod dicit rationem ipsam reclamare, quod Pau-  
lus vna die cum Petro mortem subiisset, quum alter esset  
adulescens, alter annosissimus. Si de morte naturali sermo  
foret, non admodum reluctarer, sed quum de violenta ne-  
ce loquimur, quid prohibet, quo minus eodem tempore am-  
bo fuissent passi. Quandoquidem & vterque, pro naturæ  
cursu diutius adhuc vixisse potuerat. Cæterum & illud rursus

dignissimum est, q̄ aduersarius Petrum opinatur Hieroso-  
lymis fato concessisse; id quod nemini scriptorum, vnquam  
in mentem ante venerat. Euoluantur oim historiae, quas ad  
hunc vsq; diem conscriptas quisq; norit, legantur interpre-  
tes, discutiantur commentarij, nemo penitus inuenietur,  
græcus, aut latinus, doctus, aut indoctus, quem non puduit  
fingere tam insigne mendacium. Sed & vsq; adeo cæcutit  
aduersarius. vt non aduertat, quo modo priores calumniae  
ferme omnes in suū caput retorqueantur. Nam prima, quæ  
dissidio nititur historicorum, præsens aduersarij commētū  
facile tollit. Nam si quorundā historicorum mutua inter se  
contradictio, alicuius historiae fidem eneruet, quid putabi-  
mus, vbi concorditer omnes contradicunt, quemadmodū  
& hoc loco fieri cōpertissimū est: omnes enim vna voce re-  
clamant, alibi petrum occubuisse, q̄ Romæ. Secunda etiam  
id ipsum refellit. Nam prope finem eius colligitur, sub Ves-  
pasio Petrum haudquaquē obiisse. Quia nemo scriptorū  
hactenus hoc vel dixisse, vel scripsisse compertus est. Quæ  
collectio, cur non æque valebit hoc loco, quum nullus vnq̄  
scriptor aut dixerit, aut scripserit, sed ne somniaueris quidē,  
Petrum Hierosolymis exitum habuisse? At prolixū foret  
singulas retorquere calumnias. Ex sexta molitur, q̄ quum  
iam Roma Narcissum habuerit episcopum, nihil opus esset  
habere Petrū, hominem veteranum & defectum viribus.  
Annon pari modo subinfertur: Quum Hierosolyma Iaco-  
bum, & Apostolum, & Episcopum haberet, quid opus fue-  
rit, simul habere Petrum, nempe veteranū & defectum viri-  
bus? Sed veniamus ad. xiiij. Lucas (inquit) qui diligentissime  
scripsit aduentum Pauli Romā, & quo mō fratres ei venis-  
sent obuiā, nihil de petro meminit. Quāobrem nec Romæ  
tum petrus erat. Nunquid nō æque colligitur, Petrū haud-  
quaquē fuisse Hierosolymis, quādo paulus illuc postremo cō-  
cesserit? Nam idem Lucas, in hoc aduentu, Iacobū & cæte-  
ros fratres prolixū cum Paulo sermonem habuisse testatur,  
quum tñ de Petro nulla facta sit mentio. Adde, q̄ hoc men-  
daciū longe deterioris conditionis Petrū facit, q̄ aliorū apos-  
tolorū quemlibet, quum tñ ipse princeps omnium fuerit.

Veleni menda-  
ciū impudenti-  
ssimum.

Velenus pro-  
prij telis con-  
fossus  
Primo.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Actuum, xxxi.

Iosephus,

Nam de cæteris ferme omnib<sup>9</sup> certum est, q<sup>d</sup> eorum corpo-  
ra magna veneratione a christianis habeantur, & in eis præ-  
sertim locis, vbi ipsi velut Episcopi præfuisse aliquando.  
At iuxta hoc mendacium nescitur vbi locorum petri cor-  
pus iam fuerit. Sed neq<sup>3</sup> vsq<sup>3</sup> in terris certo veneratur. Nam  
si Romæ non occubuerit Petrus, nõ est id corpus Petri, cui  
tantus honor a christianis impenditur, nisi quisq<sup>3</sup> certo pos-  
set docere, quomodo translatum ipsum fuisset Romã. Ad-  
de, q<sup>d</sup> quã de cæteris apostolis ecclesia compertum habuerit  
vbinam occubuisse, absurdissimũ est, vt per tot secula pu-  
tetur ignorasse, quo loco princeps apostolorum Petr<sup>9</sup> mar-  
tyrio vitam finierit. Cæterum vt expendamus Iosephi testi-  
moniũ, vnde tam leuem aduersarius acceperit cõiecturam,  
Sic ca. xxi. postremi libri de antiquitatibus habetur. Ana-  
nus pontifex se credens inuenisse tempus oportunum, Fe-  
sto mortuo, & Albino in itinere constituto, concilium fecit  
Iudicum, & quosdam deducẽs ad semetipsum, inter quos,  
& fratrem Iesu qui dicitur christus nomine Iacobũ quasi cõ-  
tra legẽ agentes accusans, tradidit lapidãdos, hæc Iosephus  
ECCË vides hic lector, nullam omnino petri factam men-  
tionem, quod argumentũ aduersario satis efficax ante vide-  
batur, quo colligeret nunq<sup>3</sup> fuisse Petrum occisum Romæ.  
Nempe quia necis eius Iosephus, christianis alioqui fauen-  
tissimus, nihil meminisset, saltem nominatim. Adde, q<sup>d</sup> quã  
de lapidãdis Ioseph<sup>9</sup> loquat, nihil hoc ad Petrũ, q<sup>d</sup> crucismor-  
tẽ fuisse pass<sup>9</sup>, vt & i libris vbiq<sup>3</sup> legit, & i picturis q<sup>d</sup> cõspi-  
citur. His accedit, q<sup>d</sup> Petrus oim testimonio septem annos Ia-  
cobum superuixisse traditur. Nam is anno septimo Nero-  
nis fuste fullonis interiit, Petrus vero septem annos præter-  
rea superuixit. Nihil ergo Iosephi testimoniũ cõfert aduer-  
sario, nec proinde calumnia nocet quicq<sup>3</sup>.

#### PERSVASIO DECIMA SEPTIMA:

e. Ostenso q<sup>d</sup> Petrus Romæ mortẽ non receperit, restat  
e. dicere, vbi locorũ pro Christi nomine passus sit. Et ante,  
e. quam id probẽ, id testor prius, nullũ testimoniũ diuina ex

literatura huc trahi posse, quo quis Paulū indubię Rome  
passum fuisse a Nerone ostendat. Nam dū postremo iam  
Neroni oblatus fuerat, & ad Timotheū scribens, hæc in  
posuit v̄ba, Ego iā delibor, & tps resolutionis meæ instat  
In cis Paul⁹ decrepitā, & nō martyriū suū intellexit, quē in  
terea dū hæc scripserat, valde senio detritū & decrepitū  
plane fuisse, si nō alio testimonio, certe p̄ hoc solo cōstat, qm̄  
ante decē annos Philemoni suo scribens, senē se noiauit.  
Cū talis sim inquis, vt Paulus senex. Quantū vero pu  
tas intra hoc decenniū cōtinuis laborib⁹, oim ecclesiarum  
solicitudine corpusculum Pauli exhaustū ē, & maceratū?  
vt indicare Timotheo suo charissimo cogeret, quo Ro  
mā acceleraret, suocq; aduentu mortem ipsi⁹ præueteret  
qua ipse breui fuerat resoluendus. Nā qd̄ spiritu sancto  
illustratus, liberationē sui e carcere p̄uiderit, v̄ba ipsius in  
dicant, significās em̄ quō in priori ante Neronis tribunal  
statione, causam suā solitarius, & oī patrono destitut⁹ per  
orauerit, a Neroneq; ereptus fuerit, sub hæc ita loquitur.  
Liberat⁹ sum de ore leonis, & liberabit me dñs ab oī ope  
malo, & saluū faciet in regnū suū cœleste, hoc est ad minis  
teriū corporis sui mistici, ecclesiæ sanctæ, quē admodū p̄ reg  
nū cœleste, Gregorij⁹ autoritate, ecclesiā in sacris scriptu  
ris sapiuscule noiri diximus. Sicut em̄ sua spes non illū fe  
ellit, vbi in priore captiuitate cōstitutus, Philemoni scrip  
serat, para mihi hospitium, nā spero p̄ oratiōes vestras dona  
ri me vobis, ita neq; hic eū decepit. Sūt em̄ plaricq; alia tes  
timonio, eū a Nerone liberatū etiā secundario fuisse, veluti  
epistola illa Senecæ, q̄ Apostolo in carcere degenti mise  
rat ipse. Ex quibus p̄clue est creditu, Neronis violentiā  
Paulū euasisse. Verū ne hic longius iusto immoremur, iā  
Petrū & Paulū Hierosolymis passum, testimonijs irrefra  
gabilib⁹ cōfirmabim⁹. Primitus solius Christi v̄bis, ad scri  
bas & phariseos, imo ipsam Hierosolymā apud Matthæū  
& Lucā loquentis. Væ vobis scribæ, & pharisei hypocri  
tæ, qui edificatis sepulchra p̄phetarū, & ornatis monumē  
ta, & dicitis, si fuissetis in dieb⁹ patrū nostrorū, non esse  
mus filij eorū in sanguine p̄phetarū. Itaq; testimonio estis

6 vobismetipsis, quia filij estis eorū qui prophetas occide-  
6 runt. Et vos implete mensurā patrum vestrorū. Ideo dico  
6 vobis, Ecce ego mitto ad vos prophetas, & sapientes, &  
6 scribas, & ex illis occidetis, & crucifigētis, & ex eis flagel-  
6 labitis in synagogis vestris, & psequemini de ciuitate in ci-  
6 uitatē, vt veniat super vos &c. Tandē dicit Hierusalem  
6 Hierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad  
6 te missi sunt, &c. Hæc loquitur Christū non de prophetis  
6 legis veteris, sed de apostolis exponit Ioānes Chryso-  
6 stomus, homilia in Matthæum septuagesimaquinta, ac ita di-  
6 cit. Significat ijs verbis Christus apostolos, & eos qui cū  
6 apostolis, & post apostolos fuerūt, ex quibus multi etiam  
6 prophetabāt. Quod diuus Hieronymus literarū sydus,  
6 clarius erga hæc verba Christi immoratus interpretatur,  
6 dicitq; Simul hic obserua, iuxta apostolū scribentē, varia  
6 esse dona discipulorū Christi, alios prophetas qui ventu-  
6 ra prædicent, alios sapientes, qui nouerunt, qñ debeāt p-  
6 ferre sermonem, alios scribas in lege doctissimos, ex quib-  
6 us lapidatus est Stephanus, Paulus occisus, crucifixus Pe-  
6 trus, flagellati, in actibus apostolorū, apostoli, & psequuti  
6 eos sunt de ciuitate in ciuitatem, expellentes de Iudæa, vt  
6 ad gentiū populū transmigrarent. His verbis Hierony-  
6 mus clarissime, vt Stephanū, ita & Paulū, & Petrum Hie-  
6 rosolymis passos declarat. Et ne cuius testimoniū desyde-  
6 retur, Nicolai Lyrae horū Christi verborū interpretatio,  
6 nē subnectamus, Ex eis occidetis, exponit Lyra, sicut Ia-  
6 cobum fratrem Ioannis, Actuum, xij. & Stephanū Actuum  
6 septimo, & multos alios. Et crucifigētis, vt Petrū, & An-  
6 dream fratrem eius, & multos alios flagellabitis, sicut pau-  
6 lum & Sylam, vt Actuum sedecimo, & secūdo, ad Corin-  
6 thios, xi, traditur. Quis cōtra hæc firmissima testimonia  
6 vel hircere deinceps poterit? quis reclamare? quis non mō-  
6 Hieronymū, Chrysoptomū, Nicolaū Lyranū, sed & chris-  
6 tū mendaciū arguere poterit? Cū ipsemet apud Lucā eadē  
6 repetens v̄ba, de Petro, Andrea, & alijs quibusdā aposto-  
6 lis, ea sese loquitur designat, inquiens, Dico autem vobis  
6 amicis meis, ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, &

post hæc nō habent amplius quid faciant, ostendā āt vo-  
bis, quē timeatis, time te eū, q postquā occiderit, habet po-  
testatē mittere in gehennā. Præterea dicit Christus, Hie-  
rosolymis, & non Romæ, a scribis & pharisæis, & non ab  
imperatorib⁹ Romanis occidēdos suos apostolos, quāuis  
nō negē quosdā & extra Hierusalē fuisse interemptos.

### CALVMNIAE DECIMAE SEPTIMAE SVMMA

**C**hristus in Euangelio Scribis & Phariseis dicit. *Matthæi, xliij*  
Ego mitto ad vos prophetas, & sapiētes, & scribas &  
ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis  
in Synagogis vestris, & persequimini de ciuitate in ciuitate,  
tem, vt veniat super vos, &c.

Tandem subdit, hierusalem hierusalē quæ occidis prophetas,  
& lapidas eos qui ad te missi sunt, &c. Hæc locutū Chri-  
stum non de prophetis veteris legis sed de apostolis expo-  
nit Ioannes Chrysostomus, homilia Min at. lxxv. Sed hiero-  
nimus eandem rem apertius, & plurib⁹ explicat. Obserua,  
inquit, iuxta apostolum scribentem varia esse dona discipu-  
lorum christi, alios prophetas, qui ventura prædicent, alios  
sapiētes, qui nouerunt qñ debeāt pferre sermonem, alios  
Scribas, in lege doctissimos, ex quibus lapidatus est Stepha-  
nus, Paulus occisus, crucifixus Petrus, flagellati, in actibus  
apostolorū, apostoli, & persecuti eos sunt de ciuitate in ciui-  
tatem, expellentes de iudæa, vt ad gentiū populū transmī-  
grarent, his verbis, hieronim⁹ clarissime vt Stephanum, ita  
Paulū & Petrū hierosolymis passos fuisse declarat. Et ne cui-  
us testimoniū desyderetur, Nicolai lyra horū christi ver-  
borū interpretationē subnectam⁹. Ex eis occidetis, Expo-  
nit lyra, Sicut Iacobū fratrem Ioannis actiū, xij. & Stephanū  
actiū, vij. Et crucifigetis, vt Petrū & Andreā fratrem ei⁹, &  
multos alios Flagellabitis, sicut Paulū & Sylam, vt actuum  
xvi. Quis contra hæc firmissima testimonia vel hiscere de-  
inceps poterit? quis reclamare? quis non modo hieronimū,  
Chrysostomū, Nicolaum lyranum sed & Christū menda-  
cij arguere poterit?

RESPONSIO.

**H**anc esse meram calumniā, merūmq; sophisma nemo nō intelligit, qui Hieronymū, aut Lyranum aliqñ reuoluit. Nā hos autores aduersarius aptissime contra mētes eorū citat, vt mox appebit. Sed euāgelij v̄ba p̄mū excutiamus. Nihil ex priorib⁹ illis verbis occurrit, ex quo cōuinci potest, Petrū & paulū Hierosolymis occisos fuisse. Neq; em̄ Christus in v̄bis illis, alterutrius nomē exprimit, sed tantū affirmat q̄ ex ijs quos ipse missurus esset, Iudai nōnullos occiderent & crucifigerent, aliquos flagellarent in Synagogis suis, & p̄sequerent de ciuitate in ciuitatem. At hoc quid ad Petrū & paulū? Qua dialectica colligit̄ ob id istos Hierosolymis occubuisse. Neq; em̄ sequitur. Quidā ex illis, quos Christus erat ad Iudæos missurus, ab eiusdē occidendi fuerūt & crucifigendi, Ergo Petrus & paul⁹ Hierosolymis a iudæis occisi fuerāt & crucifixi. Sed Chriostomus (inquis) p̄ mittendos a Christo, p̄phetas intelligit noue legis. Esto. Non admodū refragor. Erant tñ alij q̄ Petrus & paulus nouæ legis prophetae, de quib⁹ prædicta v̄ba p̄m pleri potuerunt, vt & haud dubie fuerunt impleta. Nam palam est, Stephanū fuisse Hierosolymis lapidatū, & Simonē cananeū apostolū fuisse crucifixum, Iacobū dñi fratrem gladio p̄cussum, Alterū Iacobū fuisse fullonis excerebratū, alios idem flagellatos, & deniq; multos fugatos ab vrbe. Vides igitur vt nihil vrgeant priora Christi v̄ba, Petrū & paulū Hierosolymis interiisse. Sed neq; posteriora, quum dicit Hierusalem Hierusalem quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt. Nam certū est, non oēs prophetas nouæ legis ibi fuisse occisos, quod & Velenus ipse non difitetur. At dicis Petrū & paulū Hieronymus exprimit a iudæis occisos, & alterū p̄cussum, alterum fuisse crucifixum.

Hieronymus,

Duplex ḡnatio, altera bonorum, altera malorum,

Sed haud recte capis Hieronymū Velenus Neq; em̄ a iudæis affirmat hos occisos fuisse. Sed duplicē in eo loco generationē distinguit, alteram bonorū, malorū alterā. Regula (inquit) scripturarū est, duas ḡnationes, bonorū, & malorū nosse, hoc est singulorū singulas. De bonis dicitur. Hæc est ḡnatio

ratio quærentium dominū, de malis vero, vt in præsentī lo-  
co, Generatio viperarum, Et requirentur oīa a generatiōe  
ista, hæc hieronimus, Vult igitur hieronim⁹ q̄ a generatio-  
ne malorum, hæc facta sunt apostolis, atq; ideo dixisse chri-  
stum ventura illa omnia super generationem istam, hoc est  
super generationem malorum. Nam alijs locis hieronimus  
tam aperte scripsit, Petrum & Paulum Romæ fuisse inter  
emptos, vt hic, vsq; adeo diuersum sentire non potuit. In  
epistola cōtra vigilantīū, testatur ossa Petri, pauliq; Romæ  
venerari. In cōmentarijs ad Galatas, affirmat Petrū ex An-  
tiochena sede, Romam fuisse translatum. In catalogo viro-  
rum illustrium scribit, eum Romæ, xxv. annis cathedram sa-  
cerdotalem tenuisse, & ibidem sub Nerone cruci fuisse af-  
fixum. Et Paulum similiter eodem quo Petrus die, Romæ  
capite fuisse truncatum. Palam est igitur, Hieronimū haud  
quaquam sensisse Petrum & Paulum a Iudæis hierosolymis oc-  
cisos fuisse. Sed iam veniamus ad Lyranum. Nec is hauddu-  
bīe credidit Petrum & Paulum a Iudæis hierosolymis ne-  
cotos. Non enim ignorauit eos Romæ fuisse passos. Sic enim  
in cōmentarijs super Exodum scribit, Per istos duos arie-  
tes immolatos, intelliguntur Petrus & Paulus, duces christi-  
anæ plebis, quorum martyrio consecrata est ecclesia Roma-  
na. Ecce Romanam ecclesiam, Petri & Pauli martyrio con-  
secratā. Adde, q̄ decimo quinto ca. ad Ro. de Paulo dicit  
q̄ non intendebat diutius morari Romæ, eo q̄ ibi tum fue-  
rat Petrus apostolus cum suis discipulis, Ob quod nec erat  
ibi pauli prædicatio vsq; adeo necessaria, sicut in hispania.  
Sed & in actis, in calce postremi capituli, ita scribit, Paul⁹ an-  
no .ij. Neronis fuit adductus Romā, & bienio mansit ibi,  
vt dicitur hic Nero vero impauit xiiij. annis, in quorū vltio  
interfecit Petrum & Paulum. Et sic videtur, q̄ tempore in-  
termedio Paulus iuerit ad prædicandum in partib⁹ occidē-  
tis, & maxime in hispania, & postea rediit Romam, vt circa  
finem imperij Neronis, ipse cum beato Petro per martyrij  
palmam transiret ad gloriam, hæc Lyranus. Sed vel ex hoc,  
Lyranus intelligi potest non sensisse, Petrum fuisse hiero-  
solymis crucifixum, q̄ Petro coniungit Andream fratrem,

Psal, xxiiij,  
Matthci. iij. et  
xij.

Hieronimus.

Lyranus.

Actuum, xvi.

quē palam est, nec a iudæis, nec Hierosolymis fuisse crucifixum. Similiter & quū de flagellatione loquitur, exemplū producit Pauli & Sylæ, quemadmodū in Actis, xvi. tradit, q̄ erant flagellati. At istud apud Philippenses factū fuit, qui gentiles erant non iudæi. Nam vt illic scriptū est, dominici, cuiusdam puellæ (quæ phitonica diuinatione sua, magnum eis quæstū peperit) paulū, qui spiritum ex ea malignū eiecit, vna cū Sylā rapiētes, duxerunt ad magistratus, quorū iussu, virgis celi sunt. Nō igitur opinatus est Lyranus, hæc oīa facta fuisse a iudæis, nisi quatenus ipsi, quasi capita fuissent gñationis malorum, vt ex Hieronymo superius diximus. Cæterum vt horū testimonia iuxta tuū sensum, hoc est, a iudæis Petrū & paulū interemptos fuisse donauerimus, nulla tñ adhuc ratione colligere poteris, eos Hierosolymis fuisse interemptos. Nam friuola consecutio est. A iudæis interempti sunt, ergo & Hierosolymis interempti. Sicut non sequitur, Christus a Romanis crucifixus erat, igit̄ & Romæ crucifixus. Quamobrem & istam quoq; calumniā inanē esse manifestum est,

#### PERSVASIO DVODEVIGESIMA:

Videre mihi videor satis prolixè eorū me subuertal-  
se opinionē, qui Petrum vt Romanū episcopū celebrant,  
& hoc noīe Romanis Pontificibus nihil nō tribuunt, dū i  
summi Apostolorū principis (vt aiunt ipsi) locum suffecū  
sint, hancq; desultoriam potestātē, ceu per manus sibi tra  
dant. At vero si quis roget, quomodo hæc falsissima per  
suasio in ecclesiam obrepserit, dicam compendio. Si alia  
quoq; non minus nociua, quorum recens est adhuc me-  
morā, negligentia temporū rata habentur, vt nihilomin⁹  
pro articulis fidei reponantur, quanq; & historicorum de  
histaceant libri, & Christi dogmata velut ex diametro  
cū eis decertent, solo tñ ecclesiæ prætextu, nō minus quā  
quæuis alia, sine quibus hoibus salus nō contingit, credi  
præcipiuntur, quibus si quispiam bono fretus testimonio  
occurrere voluerit, æque hereticus habetur, quam qui in

legem Christi fuerit impius. Quid ergo de tam remotis  
ac perturbatissimis t'pibus, Romanæ Curia palpones, circa  
Petri Romam aduentū, passionem, & pontificatum con-  
fingere non poterant? Putas ne ecclesiā, quā egeus con-  
stituit Christus, quā oim facile pauperrimū auxere aposto-  
li, opibus ditari oportere, vnū in ea ceteris oibus domina-  
ri, imo ecclesiā non aliud, quā tyrannidem fieri debere?  
Ecquis hoc dixerit? At vero hodie solenne id habet, hoc  
gloriosum putatur, vt vnus arbitrio oia fiant, circa vnum  
summa, & caput reip, Christianæ consistat, vni<sup>o</sup> iussu, aut  
iniussu singula gerantur, ex vnus nutu cūcta pendeant.  
Quod si quis minus reuerenter hos ecclesiæ proceres in-  
cesserit, si corripuerit, si annuere noluerit, continuo fre-  
munt classica, vndelibet plebs Christiana conclamat ad  
arma capeffenda, ad omnes Christianos principes id aiūt  
pertinere, ne expolietur Christus, neue iacturam patiatur  
ecclesiā, dum aliquot ānuū census denarij eis decreuerint,  
omnia sursum ac deorsum versare non verentur, ac tot  
Christianorum foedam dilacerationem, & stupendā per-  
niciem, interim ne pili quidem faciunt. Adeo tyrannis  
hec Romanæ Curia istac p'niciosa opinioe inualuit, dum  
primatū mediāte Petro supra oēs alias ecclesias lese acce-  
pisse iactitat, & Roman<sup>o</sup> pōtifex vniuersalis eccl'ie catho-  
licæ Ep'us censet, repngnantib<sup>o</sup> oibus oim ferme libris, vo-  
ce ipsi<sup>o</sup> met Christi, & ritū, ac exēplo primitiuae ecclesiæ.  
Cunq; recens adhuc sit meōria, qn̄ hęc tyrānis exordium  
sumpserit. Nonne tñ inueniunt pleriq; q id ppetuo fuisse  
scribāt, id pbent, p eoq; ad aras vsq; (qd' solet dici) digladi-  
dient, qb<sup>o</sup> nō aliter, q̄ solius Christi v'bis passim vulg<sup>o</sup> cre-  
dit. Prætera, Syluestrū a Cōstātino ipatore honestis mūe-  
rib<sup>o</sup> donatū, in sedeq; impatoria repositū, quis hoc hodie  
e p'p'o nō credit? resistentibus oibus historiographis, eo-  
rumq; cōmēticiis bullarū nugas fortissimis rōnib<sup>o</sup>, doctis  
simisq; viris reprobantibus. Quantū tñ veritatē promo-  
ueant, apud hęc futilem plebeculā pseudofacerdotū præ-  
tigis delusam, in propatulo est omnibus, cū non minus re-  
uerenter in has opiniones, quā in Christi v'ba iurent ipsi.

• Nō difficile est exinde diuinare, quātū illis p̄clite fuerit,  
 • quæ hodie de Petro feruntur, cōfingere, cū eorū tempore  
 • nullā certā habeam⁹ historiā. præter cōmēticias illas aliq̄  
 • de Petro, & paulo passiones, quæ adeo sibi non constant,  
 • vt oibus etiā tacentib⁹, ipsæ se satis confitent, præsertim  
 • quæ Græcorū linguagio cōscriptæ sunt. Quod vel solū  
 • argumento esse possit, eas falsissimas esse, cū hæc natio ab  
 • oibus passim scriptoribus in historia mendacij accuset̄. Lu  
 • nenale dicente. Quicquid audet Græcia mendax in his  
 • toria, Et alibi nō sine ioco mendacem græculū nominat.  
 • Et breuiter nemo miretur hoc apertissimū mendaciū su  
 • os patronos habere, cū non desint etiā, qui Tusciam patri  
 • moniū Petri appellent, qua voce nunq̄ delirius dici, aut  
 • cogitari aliquid potuit. Et Plinius haud ignobilis author,  
 • nullum tam impudens mendacium inueniri dicit, quod  
 • teste careret.

#### CALVMNIAE DVODEVI GESIMAE SVMMA.

**N**E quis miretur, vnde tantus error obrepserit i eccle  
 siam, non desunt aliq̄ similes hui⁹, quos ostendere pos  
 sumus, haud dissimiliter emeruisse. Et vn⁹ imprimis  
 est de primatu papæ, cui nunc oēs assentiuntur, haud aliter  
 q̄ articulo fidei. At cui quæso credibile est, ecclesiā, quā ege  
 nus constituit Christus, quancp̄ oim facile paup̄imi auxere  
 apostoli, opibus ditari oportere, vnū in ea cæteris oib⁹ dñā  
 ri, imo ecclesiā nō aliud q̄ tyrannidē fieri debere. Ali⁹ insup  
 huic haud longe dissimilis est, de donatione, p̄ Constantiū  
 Cæsarem, Syluestro facta, quā nullus hodie nō credit e po  
 pulo, resistentibus tñ oibus historiographis, rationibusq̄ re  
 probantib⁹. Ex ijs nimirū diuinare licet, quē in modū & p̄  
 dictus error de Petri pontificatu confictus sit, & maxime  
 quum eorū temporū nullā certā habeamus historiā, nisi quæ  
 vel a Græcis cōscripta sit, vel quæ cū alijs plusq̄ ex diametro  
 pugnet. Qm̄ igitur græcorū natio, passim ab omnib⁹ scrip  
 toribus in historia, mendacij accusetur, non est cur eorū tel

imonijs in hac te fidem habeamus,

RESPONSIO.

**E**Rror fuerit necne, quod de primatu summi pontificis, aut de donatione per Constantinū Syluestro facta, plerique credūt, non est pntis opusculi differere, sed productius volumen id negocij postulat. Nos etiā inter confutandū articulos (quos Lutherus asserere molitus est) penitus enervasse putam⁹, quicquid aduersus primatū Papæ, Lutherus attulerit, vt iam nō erit opus, quicq̄ in ea re copiosius dicere. Porro quantū ad petri sedē spectat, non video, cur ea res cōmenticia dici queat, quā autores habeat grauissimos ac spectatissimos, & eosdē vicinos apostolorū temporibus, de quib⁹ omnino nulla suspitionis ansa capi pōt, cur voluissent istud cōfingere. Sed & græcis, cur in hac parte fides adhiberi non debeat, ratione prorsus oī caret. Quid enim si profani græcorū scriptores, mēdaces habitū fuerint, num & sacri pariter eodē vicio laborare putandī sunt? Absit. Nam quū ex Christianismo veritatē hī professi sint, q̄ credi possunt mendacia Christianis legenda tradidisse? Sed neq̄, probabilitatē vllam habet, græcos quātūvis profanissimos, voluisse cōminisci, q̄ Petrus relicta Græcia Romā se conferret, cathedram ibi posituurs, quum ea res totius Græcię gloriam obscureret haud mediocriter. Quamobrem & græcis in hac re potissimum est adhibenda fides. Cæterum nos & græcos & latinos, huiusce rei testes iuratissimos, in mediū afferemus.

**TERTVLLIANVS** imprimis autor grauis, & ipse latinus, Apostolorū quoq̄ vicin⁹ temporibus, in libro de præscriptionibus hæreticorū, hanc rem testatur, inquiens. Percurre ecclesias apostolicas, apud quas ipse adhuc cathedræ apostolorū suis locis præsidentur, apud quas ipsę authenticę literæ eorū recitantur, sonantes vocem, repræsentantes faciem. Proxima est tibi Achaia, habes Corinthum. Si nō longe es a Macedonia, habes Philippos. Si potes in Asiam tendere, habes Ephesum. Si autē Italiā adijceris, habes Ro,

Tertullia.

Multa ex Ter  
tul, anuotata,

i

ij

iiij

iiij

v

Cyprianus.

Ambrosius.

manā, vnde nobis quoq; autoritas præsto est statuta, felix  
ecclesia, cui totā doctrinā apostoli cū sanguine suo pfude-  
rūt, vbi Petrus passioni dñicæ adæquatur, vbi paulus Ioan-  
nis exitu coronatur, vbi apostolus Ioannes, poste aq̄ in ole-  
um igneum dimerfus, nihil passus est, in Insulam relegatur;  
Hæc Tertullianus. In quibus v̄bis multa licet annotari;  
Et primū, q̄ ex ecclesijs, quas hic memorat, sola s̄a remanet  
in fide superstes ecclesia Romana. Dein, q̄ quū ecclesiæ cæ-  
tera flourerent, ex ecclesia Romana tñ in cæteras fluxit au-  
toritas. Tertio, qd̄ & ad nostrū institutū magis spectat, pe-  
trū apud Romā passioni dñicæ fuisse adæquatū, hoc est cru-  
ci affixum. Quarto, Paulū illic Ioannis baptistæ exitu, hoc  
est capitis detruncatione fuisse coronatū. Quinto, Ioānē  
euangelistā (postq̄ in feruens oleū esset demersus, quū nihil  
ex eo damni patere) in Pathmos Insulā fuisse relegatum.  
Sexto trium horū apostolorū p̄ntia, Romanā ecclesiā nobi-  
lem ac illustrem esse redditā, sed ex eo p̄cipue felicē, q̄ apo-  
stoli duo, Petrus & paulus totā huic ecclesiæ doctrinam,  
vna cū sanguine suo pfuderūt. Sed hæc tē p̄ Tertulliano;  
Quē & Cyprianus passim imitatus, epistola tertia Roma-  
nam ecclesiā vocat Petri Cathedrā, & principalē ecclesiā,  
vnde sacerdotalis vnitas exorta est. Et epistola rursum octa-  
ua, cunctos hortat, quaten⁹ eā totius ecclesiæ catholicæ ma-  
tricem, & radicem agnoscant, ac teneant.  
Accedit his Ambrosius, qui de natali sanctorū apostolorū  
Petri pauliq; loquens, ait Non sine causa factū putemus, q̄  
vna die, vno in loco, vnus tyranni tolerauere sententiam,  
vna die passi sunt, vt ad Christum pariter puenirent, vno  
in loco, ne alteri Roma deesset. Sub vno p̄secutore, vt æqua-  
lis crudelitas vtrunq; constringeret. Dies ergo pro merito,  
locus pro gloria, p̄secutor decretus est pro virtute. Et in  
quo tandē loco martyriū pertulerunt? In vrbe Romana,  
quæ principatum, & caput obtinet nationū. Scilicet, vt vbi  
caput superstitionis erat, illic caput quiesceret sanctitatis.  
Et vbi gentilium principes habitabant, illic ecclesiarū prin-  
cipes morarentur. Hæc Ambrosius.

Subscribit LEO in sermonibus de Apostolis inquitens:

Leo

Beatissimus Petrus princeps Apostolici ordinis, ad arcem Romani destinatur imperij, vt lux veritatis, quæ in omnium gentium reuelabatur salutem, efficacius se ab ipso capite p totum mundi corpus, effunderet. Et paulo post. Iam populos, qui ex circuncisione crediderant, erudieras. Iam Antiochenam ecclesiam, vbi primum Christiani nominis dignitas est orta, fundaueras, Iam Pontum, Galatiam, Capadociam, Asiam atq; Bythyniam legibus euangelicæ prædicationis impleueras, nec aut dubius de propectu operis, aut de spacio tuæ ignarus ætatis, tropheum crucis Christi Romanis arcibus inferebas, quo te diuinis ordinationibus antebant & honor potestatis, & gloria passionis. Hæc LEO papa.

HIERONIMVS quoq; quum alibi sæpe, tum in Catalogo virorum illustrium, Simon inquit petrus, filius Ioannis, prouinciæ Galilææ, vico Bethsaida, frater Andreae apostoli, & princeps apostolorum, post Episcopatum Antiochenis ecclesiæ, & prædicationem dispersionis eorum, qui de circuncisione crediderant in Ponto, Galatia, Capadocia, asia, & Bithynia secundo Claudij anno ad expugnandum Simonem magum, Romam pergit, ibiq; viginti quinque annis cathedram sacerdotalem tenuit, vsq; ad vltimum annum Neronis, id est decimum quartum, a quo, & affixus cruci martyrio coronatus est. Hæc HIERONIMVS.

Hieronimus,

Petrus secundo Claudij anno, Autore Hiero. ad expugnandum Simonem magum Romam venit.

SED & idem scribit, Philonem quum esset de uero legatus ad Claudium, in vrbe Romana cum Petro fuisse collocutum, amicitiamq; cum ipso tum inisse, atq; ob id, ecclesiam, & sectatores Marci, discipuli Petri, apud Alexandriam ornasse laudibus.

Philo;

TESTATUR & BEDA supputator temporum exactissimus, libro quem de temporibus ædedit, sic scribens. Petrus apostolus, quum primus Antiochenam fundasset ecclesiam, Romam pergit, ibiq; viginti quinque annis Cathedram tenet Episcopalem, id est vsq; ad vltimum Neronis annum. Hæc Beda.

Beda

Eutropius.

**EUTROPIVS** etiam, & ipse Romanæ historie scriptor haud contemnendus, de Nerone sic scribit, denique omnibus flagitijs suis etiam hoc addidit, quod sanctos dei apostolos Petrum Paulumque trucidauit. hæc ille.

Orosius.

Consentit & **OROSIVS** ca. quarto libro septimo historiae suæ, Tiberius, inquit, Claudius ab Augusto quartus, regnum adeptus, mansit in eo annos. xiiij. Exordio regni eius Petrus apostolus Romam venit, & salutarem cunctis credentibus fidem fidei verbo docuit. potentissimisque virtutibus approbavit. Exin christiani Romæ esse coeperunt, sensitque hoc collatum fidei suæ Roma beneficius. Et rursum, ca. quinto de Nerone loquens ait, Primus Romæ christianos supplicijs & mortibus affecit, ac per omnes prouincias pari persecutione excruciarî imperauit, ipsumque nomen extirpare conatus, beatissimos christi apostolos, Petrum cruce, Paulum gladio, occidit. Hæc Orosius.

Platina.  
Sabellicus.  
Volateranus  
Ioan. bapti.

Prætereo recentiores historicos platinam, Sabellicum, volateranum, Ioannem baptistam viros eruditissimos, qui testatissimum id ipsum, in suis scriptis reliquerunt, neque hæc quæ antequam velenum, repertus est tam impudens, ut Petrum negaret Romæ aliquando fuisse, quum & Græci confiteantur id ipsum, quod & ipsi sint alioqui Romanæ gloriæ nimis infissimi.

Egesippus.

**EGESIPPVS** primus, & ipse vicinè apostolorum temporibus, libro tertio excidij hierosolymitani, ca. secundo, narratis his, quæ Romæ cum Simone mago Petrus magnifice gessit, docet enim ibi tandem cruci adiudicatum, atque ita necatum fuisse. Sed eius verba, si quis forte requirat, hic subiiciemus. Erant tunc temporis Romæ Petrus & Paulus, doctores christianorum, sublimes operibus, clari magisterio, qui virtute suorum operum, Neronem aduersum fecerant, captum magi Simonis delinimentis, qui sibi animam eius conciliauerat. Cui adiumentum victoriae, subiectiones gentium, vitæ longævitas, salutis custodiam, feralibus artibus pollicebatur, atque ille credebat, qui vim rerum nesciret examinare. Denique summum apud eum tenebat amicitiae locum, quandoquidem etiam præfulem suæ salutis, vitæque custodem arbitrabatur.

Sed ubi Petrus eius vanitates & flagitia detexit, & species illorum rerum mentiri, non solidum aliquid aut verum efficere demonstravit, ludibrio habitus, & digno est consumptus more. Et quis in alijs terrarum partibus, Petri expertus potentiam, tamen praeueniens Romam, ausus est iactare, quod mortuos resuscitaret. Et rursus haud paulo post, Denique dato, ut comprehenderetur praecipio, rogabatur Petrus, ut sese alio confiteretur. Resistebat ille dicens, nequaquam se facturum, ut tanquam metu mortis territus caderet, bonum esse pro Christo pati, quod pro omnibus se morti obtulisset, non mortem illam, sed immortalitatem futuram, tanquam indignum ut ipse fugeret passionem suam corporis, qui multos doctrina sua compulerit, se hostias pro Christo offerre, deberi sibi secundum domini vocem, & ut ipse in passione sua Christo gloriam atque honorem daret, haec & alia Petrus obtexere, sed plebs lacrymis quaerens, ne se relinqueret, & fluctuantem inter procellas gentilium destitueret, vitus fletibus Petrus cessit, promisit se urbem egressurum, proxima nocte salutis fratribus, & celebrata oratione, proficisci solus coepit. Vbi ventum est ad portam, videt sibi christum occurrere, & adorans eum dixit. Domine quo venis? Dicit ei Christus, Iterum venio crucifigi. Intellexit Petrus de sua dicitur passione, quod in eo Christus passurus videretur, qui patitur in singulis, non utique corporis dolore, sed quadam misericordiae compassione aut gloriae celebritate. Et conuersus in urbem redit, captusque a persecutoribus, cruci adiudicatus, poposcit ut inuersis vestigijs cruci affigeretur, quod indignus esset, qui simili modo crucifigeretur, ut passus est dei filius. Quo impetrato, vel quia ita debebatur, ut Christus praedixerat, vel quia persecutor non inuitus indulget poenarum incrementa, & ipse & Paulus, alter cruce, alter gladio necatus est. Haec Eusebius.

Eusebius in historia.

EVSEBIUS item historiae suae libro secundo ca. xiii. Petrum ipsis Claudij temporibus affirmat venisse Romam, ubi salutaris praedicationis verbo, primus (ut ait) euangelij sui clauibus ianuam regni caelestis aperuit. Sed & euangelium quod ab eo praedicatum, Marcus discipulus eius ad Romanorum instantiam exceperat, ecclesijs legendum tradidit. Cuius rei & testis

**Clemens,** **Papias hiero-**  
**politanus,** **Petri ultimo** tes alios pducit, nempe Clementē in suarum disputationū  
 libro, simul & Papiam Hierapolitanum episcopū. Adde,  
 q̄ idem ex ipso Papiā recenſet, Petrū in priori epistola ſua  
 meminisse Marci, atq̄ in ea, tropice Romam Babiloniā no-  
 minasse, quum dicit, Salutatur vos ea, quæ in Babilone est, ec-  
 clesia, & Marcus filius meus.

**Tertullianus,**  
**Hieronymus:** Cui Tertullianus & Hieronymus ac ceteri quicq̄ subscri-  
 bunt. Q̄ si Petrus ex Roma priorem illam epistolam scrip-  
 serit, quid manifestius comprobare posset eundem aliqua-  
 do fuisse Romæ?

**Eusebius in cro.** SED & in Cronicis Eusebius testatur, Petrū secūdo Clau-  
 dij venisse Romam, illicq̄ sedisse viginti quinque annis, & vlti-  
 mo Neronis ibidem gloriose occubuisse.

**Hyreneus** Hyreneus item in tertio aduersus hæreses libro, successio-  
 nem pontificum vr̄bis Romæ digerens, asserit Petrum &  
 Paulum fuisse Romæ. His accedunt Chrysoſtom⁹ & The-  
 ophilact⁹ ophilactus, qui tradunt Linum fuisse post Petrum ecclesie  
**Chrysoſtom⁹.** Romanæ secundum Episcopum, in commentarijs epistole  
 posterioris ad Timotheum.

Præterea multos, quos Volateranus recenſet, tam Latinos  
 q̄ Græcos, qui de Pontificum vitis conscripserunt. Et hi om-  
 nes vnanimiter asserunt, Petrum vr̄bis Romanæ primum  
 Episcopum fuisse. Q̄ si res hæc, tot & tam illustrissimis au-  
 toribus, Græcis pariter & Latinis, adeo dilucida reddita sit,  
 quis iam nisi mente captus, ambigere secum diutius potest,  
 num Petrus fuisset Romæ, & maxime, quum nullus vnquā  
 scriptor, ante Velenum, ne somniare quidem contrariū po-  
 tuerit? Sed ista pro calumnijs omnibus diluendis, sufficere  
 putamus.

SEQ. VITVR ALTERA LL.  
 BELLI PARTICVLA.